

Ud med Sproget

Faglighed og fordybelse

Århus Friskole 2016

Velkommen til dette års udgave af "Ud med Sproget", der tidligere hed Pædagogisk Rapport. Indholdet er stadig artikler skrevet af de ansatte på Århus Friskole – i år ud fra det fælles tema: Faglighed og Fordybelse.

På vores pædagogiske døgn i marts måned, hvor vi denne gang drog helt til Fyn, fandt vi fredag formiddag tid til at sidde i små grupper og læse hinandens bidrag til denne rapport. Det gav mange gode diskussioner i grupperne, der var sammensat på tværs af de grupper, vi arbejder i til daglig – og forhåbentlig kan det ses i indlæggene, at de denne gang har været udsat for højtlesning!

Men ingen har endnu læst alle indlæg – bortset fra redaktøren – og jeg retter kun kommaer og slåfejl ☺ - så det er med stor spænding denne rapport samles og leveres klar til trykken. Jeg tror godt, jeg tør konkludere – her er rigtig mange gode og læseværdige refleksioner over faglighed og fordybelse set ud fra mange forskellige vinkler :

Gitte skriver om **online-offline**: Et tema vi diskuterer vældig meget i tiden på skolen, Marie skriver om **8.klasses ture** – og deres indbyggede faglighed og fordybelse, Ditte om **faglighed og fordybelse i lille-gul**.

Asger skriver om **den tid vi er i**, og hvordan den påvirker vores skole, Ole skriver om **næste års lilleskolefestival** her på skolen – og hvordan vi gerne vil bringe den tilbage på sporet.

Emilie skriver om sit **fag – rytmik**, Tine M. om **idræt som eksamensfag**, Tine P. om **tidlig engelskundervisning** og mål, Anders fortæller om **skak som fag** og mulighed for fordybelse i Blå.

Herefter følger fem artikler, der alle handler om **inklusion set fra forskellige vinkler**, og hvordan vi som skole arbejder indenfor dette felt – artiklerne er skrevet af Ingrid, Lars, Karin, Anne og Bertel.

Svend skriver om **pedellens arbejde**, Hans Martin fortæller om, hvorfor vi laver "**reunion**" mellem nuværende 9.klasse og den klasse, der var deres "legesøskende" for 8 år siden.

Endelig er der til sidst **Bestyrelsens beretning** – her kan man orientere sig i, hvad der er sket i årets løb på skolen. God læselyst – og forhåbentlig fordybelse ! Asger

Børn fra Blå lytter til foredrag i Rød efter en uges projektarbejde

Indholdsfortegnelse

Online – offline i undervisning og frikvarterer	af Gitte Grønfeldt	side 4
At vågne og se verden – om 8.klasses ture	af Marie Ludvigsen	side 6
I børnenes tjeneste - dannelse, faglighed og fordybelse	af Ditte Lodahl	side 12
Fra velfærds-til konkurrencestat – og hvad rager det os	af Asger Muurholm	side 16
Lilleskolefestival – tilbage på sporet	af Ole Juel	side 19
Rytmik og bevægelse	af Emilie Espichicoque	s24
Idræt som eksamensfag	af Tine Meyer	side 27
Beginners English	af Tine Patsche	side 29
Skak udfordrer børns intellekt	af Anders Høegh	side 32
Og så gik der lige 20 år...	af Ingrid Jørgensen	side 34
Den nære samtale	af Lars Jacobsen	side 38
Inklusionsarbejde i Orange	Karin Birkholm Clausen	s40
Empati og professionel kærlighed	af Anne Cordero	side 43
En inklusionsmedarbejders bidrag ...	af Bertel J. H. Hansen	side 44
Om muni muni maha muni soha	af Svend Johansen	side 47
Vi ses til Fastelavn - Reunion af legesøskende	af Hans Martin Kjeldsen	s 48
Bestyrelsens Beretning 2016	af Kristian Lassen, Ole Juel og Lykke Mose	s50

Online – offline i undervisning og frikvarterer

af Gitte Grønfeldt

Hvis der er noget jeg ikke ved noget om, så er det "*de sociale medier*".

Jeg twitter ikke, har ingen followers på instagram, får stort set ingen notifikationer på FB, fordi jeg ikke har så mange venner der. Og likes... jeg har aldrig liked nogen på FB, men giver i løbet af en dag mange anerkendende kommentarer til de mennesker, jeg møder på mit arbejde og privat. Jeg er i god trivsel, hvis jeg skal sige det selv.

Jeg er vist så altmodish, som man kan blive. Jeg har i omegnen af 14 rigtig gode venner, som jeg kontakter, når det giver mening. Dem mødes jeg sådan rigtigt med og føler et nært forhold til. Og indrømmet - jeg hverken kan eller vil følge med i, hvad der rører sig på de sociale medier. Det er ikke virkelighed for mig. Men forholde mig til det, skal jeg jo - som lærer og som forældre til 3 børn.

Lyder jeg som en sur gammel kone? Måske. Jeg er i hvert fald en undrende "gammel" kone.

Når jeg, lidt fra sidelinjen, ser på børn og unges brug af de mobiler, tablets og computere, bliver jeg forbløffet. Hvad skete der lige? Det er ikke mange år siden, børn kunne finde på at spille kort i frikvartererne, løbe rundt og lege eller sidde udenfor og snakke. Nu hiver de fleste større børn mobilen frem, lige så snart timen er forbi. Så sidder de side om side og stirrer ned på deres mobil. Forsvinder nærværet ?

Børn og unge bruger de sociale medier til at bekræfte hinanden i, at de er gode nok. Det er ret let at finde ud af, hvad andre synes om en. På antallet af *likes* kan man hurtigt se, hvor populær man er, eller hvor mange venner, man har. Her får man anerkendelse - eller også gør man det ikke, og det påvirker naturligvis barnet.

Instagram handler om at like eller ikke, at synes om eller ikke synes om. Det strider mod vores værdigrundlag på skolen.

Hvis man ikke er 13 år, som man skal være for at oprette en profil på sociale medier som Facebook, Snapchat eller Instagram, men derimod otte, ni eller ti år, kan det være svært at håndtere de informationer, man får. Det er nemt at havne i en konflikt online, da mulighederne for at misforstå hinanden er mange. Kropssproget mangler, og det er lettere at misforstå ord.

Som forældre og lærere bør vi involvere os og tage ansvar for at være med til at løse konflikter, der foregår online blandt børnene. En konflikt, som er opstået udenfor skoletid online, blusser tit op i skoletiden og kalder på at blive løst.

Det handler om at være tilstede i timerne, ikke bare fysisk, men i høj grad også mentalt, hvis man skal lære noget. Her kommer muligheden for at være online ofte i vejen for at kunne fordybe sig og koncentrere sig om undervisningen.

Det sker i alle timer, i de store klasser i hvert fald, at man skal bede eleverne om at lægge deres mobiler væk og slukke deres computere inden undervisningen kan gå i gang. Når de bruger computere i undervisningen, hvilket de gør i mange timer hver dag, skal man hele tiden sikre sig, at de ikke sidder og spiller eller er på de sociale medier. Det er simpelthen for fristende ikke at tage sig en lille

pause midt i undervisningen, når man nu har sit yndlingsspil lige ved hånden.
What to do?

Det er centralt for alle børn og unge, at de søger samvær med andre for at føle sig som en del af en gruppe. I pauserne mellem undervisningen søger børnene hinanden i leg, på fodboldbanen og i stigende grad indenfor siddende side om side med hver deres tablet eller mobil. Her spilles der, tjekkes op på de sociale medier. Jeg er ikke vild med den kultur, hvor vi hver især gemmer os bag en skærm hver gang, der opstår en pause.

Jeg falder ikke på halen over de muligheder den digitale verden giver os, når jeg samtidig kan se, at nærværet mellem mennesker og samværet forsvinder på grund af netop disse muligheder.

Den digitale udvikling er gået stærkt. Ikke bare i den verden vi omgiver os med, men også her på skolen, er vi underlagt et digitalt univers. Et univers, hvor vi hver især iført smartphone, tablet og superhurtig opkobling til hele verden, skal navigere i et spind af sociale mediers påvirkning og "on demand" tilbud.

Det dur naturligvis til noget. Det dur i undervisningen. Computere rummer mange muligheder i undervisningen. Ja, det er nærmest umuligt at gennemføre undervisning uden brug af en skærm. Når vi lærer vores unger at bruge de redskaber, som man skal beherske for at bruge skriveprogrammer, onlinehjælpemidler osv., og når vi lærer dem at surfe på nettet på en, for undervisningen, hensigtsmæssig måde, ja så giver det mening at bruge computere i de fleste timer. Den svære overgang er mellem timer og frikvarterer. Her bliver computere og mobiltelefoner ofte brugt uhensigtsmæssigt. Der bliver spillet så heftigt på skærmene, at det kan være meget svært at løsrive sig, når timen går i gang igen.

Fra Fagbladet Folkeskolen:

"Skoler, hvor eleverne ikke må have mobiltelefoner med, har bedre test-resultater end skoler, hvor eleverne gerne må have mobilen med. Det viser ny engelsk forskning".

Jeg går ikke så højt op i testresultater, men synes dog, at undersøgelsen er tankevækkende.

Der er muligvis en videnskabelig sammenhæng mellem børns nærvær og opmærksomhed og deres indlæringsevne.

En del skoler er igang med at formulere politikker på området, for at sikre sig, at børn får bedst mulige betingelser for fordybelse og læring.

For mig at se tog vi teknologien til os helt ukritisk uden at vide, hvad vi skal bruge den til.

Tiden er ved at være moden til, at vi også tager stilling til problematikken og formulerer et sæt regler eller en politik på området.

At vågne og se verden

Jeg har i år været med 8. klasse på deres fantastiske tur til Ghana i 4 uger i januar/februar 2016. På den tur blev jeg helt vildt optaget af 8. klasseturene på Århus Friskole. Så derfor handler denne artikel om, hvorfor 8. klasseturene kom til verden, og hvordan de virker

Af skoleleder Marie Ludvigsen

I disse dage lukker de europæiske lande sig om sig selv. Der er en stor fremmedfjendskhed i Europa i forbindelse med de mange syriske flygtninge. I den forbindelse får 8. klasse-turene på Århus Friskole en fornyet aktualitet. Jeg er glad for at være på en skole, hvor der eksisterer en gammel tradition, som lige nu kan være med til at vise vejen. På Århus Friskole rejser vi til fremmede lande, fordi vi gerne vil leve sammen med fremmede, lære af de fremmede og lade os inspirere af fremmede kulturer. Vi tager det fremmede med hjem til Danmark, og lader det berige vores danske kultur og præge vores danske mentalitet.

Hvordan 8. klasseturene kom til verden

Jeg har valgt at interviewe Ivalo Falk og høre hendes fortælling om, hvordan 8. klasseturene opstod. Hun har været med på mange 8. klassetur siden 70'erne. Ivalo havde i 70'erne et års orlov fra skolen, hvor hun arbejdede på St. Restrup Højskole. Her var hun med på en rejse til Tunesien. Ivalo fortæller: *"Vi boede hos beduinerne og gik med kvinderne ud for at samle brænde. De bar store knipper af brænde på hovedet - selv små 12-årige piger. Højskoleeleverne havde ondt i hovedet og maven og kunne knap nok slæbe sig selv af sted, så de kunne ikke hjælpe med at bære brændet. Samtidig med, at beduinerne bar det tunge brænde på hovedet, plukkede de helbredende planter, som de gav til højskoleeleverne."* Ivalo lavede en ganganalyse af, hvordan beduinerne gik, når de bar brændet, og hun forsøgte at gøre dem kunsten efter. Hun fulgte dem, fandt rytmen og blev mere og mere fuld af energi. Da de kom frem, gik der ½ time før de meget trætte højskoleelever kom. Ivalo fortæller: *"Det var fantastisk i løbet af den tur, at se de der sløve højskoleelever vågne op. Det tog tid. De vågnede ikke den første dag, men de vågnede og så horisonten."*

Da Ivalo kom tilbage til Århus Friskole skulle hun have de store elever. Hun iagttog, at de sagde NEJ hele tiden, var trætte og hang på alting. Hun tænkte på, hvordan hun kunne få dem til at være nogle forbilleder for de små elever. Hun kom frem til, at de skulle have et KULTURCHOK. De skulle til Tunesien, så de kunne få hævet blikket fra navlehøjden til horisonten – så de kunne få mod og sige JA. Der blev i 1974 arrangeret den første tur til Tunesien i fire uger i samarbejde med Mellemfolkelig Kontakt. På den tur var eleverne blandt andet i praktik hos håndværkere såsom væver, fårehyrde, barber, smed, bonde, og hjemmegående husmor.

Inden jeg rejste til Ghana kendte jeg godt Ivalos argument om, at det var rigtig godt for elever i 8. klasse at flytte fokus fra navlehøjde til horisont. Jeg havde også forstået det - troede jeg - og fortalt det videre. Men da Ivalo fortalte hele denne historie, så gav det mening på et helt andet dybere plan. Nu var det ikke kun noget, som jeg havde hørt om og kunne forstå med hovedet. Nu havde jeg selv erfaret det på Ghanaturen. Det gik pludselig op for mig, hvorfor vi voksne i

Ghana skulle bruge så mange kræfter på at få energi i nogle af børnene. De kunne være så trætte, at de var på nippet til at falde i søvn, medens de spillede trommer. Det handlede åbenbart ikke kun om at vække trætte teenagere.

8. klasses-turene handler i virkeligheden om at blive vækket af en vestlig velfærdssøvn og se VERDEN - at blive vækket som social og global ansvarlig verdensborger.

Fra halvdannelse til dannelsesrejse

Peter Kemp mener, at folkeskolereformen har reduceret den dannelse, som har ligget i skolens formålsparagraffer siden 1814, til halvdannelse - dvs. en dannelse, der er reduceret til faglige kompetencer, som ikke skaber ansvarlige samfundsborgere. Kemp ønsker en skole, hvor eleverne lærer at forstå og tage medansvar for det samfund, den kultur og den verden, de befinder sig i, ikke blot at tilpasse sig den globale konkurrencestats ideologi. Læren er, at de bløde fag igen må i højsædet, så de unge lærer noget om, hvad det vil sige at leve sammen i en farlig verden, at samarbejde er vigtigere end konkurrence. Peter Kemp er professor emeritus i filosofi, Århus Universitet.

Vi kan på Århus Friskole også mærke det store pres på målbare faglige kompetencer i grundskolen i dag. Det kræver mod og forældreopbakning fortsat at prioritere, at eleverne på Århus Friskole bruger meget skoletid med 8. klasses-turen. Der går op til to år fra det første spillejobs i 7. klasse og til det sidste show om 8. klasses-turen bliver spillet i 9. klasse. Det er Århus Friskoles største og længste fordybelsesprojekt med masser af faglighed og vigtig læring, der bliver forankret i egne erfaringer før, under og efter turen. Det gør vi, fordi læring også er meget andet end målbare fagfaglige kompetencer, der kan måles i nationale

tests. Århus Friskoles 8. klasses-ture er dannelsesrejser, der er med til at skabe socialt ansvarlige verdensborgere.

Livslang læring

Flere gange under vores rejse i Ghana, bippede der beskeder ind på min mobil om, at de nationale test i Danmark var klar. Jeg tænkte: Nu sidder der en masse 8. klasses elever hjemme i Danmark og er i gang med at få målt deres faglige kompetencer i en national test, og her sidder vi og spiller trommer. Kan vi på nogen måde måle, dokumentere eller indfange elevernes læring af en 8. klasses-tur? Kan det de lærer stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen (Friskoleloven § 1, stk. 2)?

For at prøve at indfange værdien, betydningen og læringen af 8. klasses-turene på den livslange bane, så har jeg interviewet tre tidligere elever fra Århus Friskole. Det er Anna, Sabina og Aske, som gik i den klasse, som først rejste til Ghana i 2003.

Anna – den psykologiske vinkel

Anna har efterfølgende rejst til Ghana to gange. Hun fortæller: *"Jeg kunne ikke slippe Ghana. Turen havde givet mig helt vildt meget. Jeg var ikke færdig med Ghana. På 8. klasses-turen var vi kun en uge hvert sted. Jeg ville gerne fordybe mig mere og forstå det bedre."* Efter gymnasiet rejser Anna som 19-årig alene til Ghana i 5 måneder, hvor hun arbejder på et børnehjem.

Anna: *"Det var trygt at komme tilbage til Ghana. Jeg vidste jo, hvordan man købte vand, jeg kendte maden, og jeg kunne nogle få gloser. Jeg ved ikke, om jeg ville havde rejst alene til sådan et land, hvis ikke jeg havde været der før. Da jeg arbejdede på børnehjemmet, blev jeg venner med Sala, som lavede mad til børnene på børnehjemmet. Hun var virkelig dedikeret."* Anna og Sala var med til at lukke børnehjemmet, bl.a. fordi der var en korrupt leder. Anna hjalp med at finde nye gode steder til børnene. Et par år senere rejser Anna til Ghana en tredje gang for at se, hvordan børnene har det på de nye steder.

I dag læser Anna Psykologi på Århus Universitet. Hun siger: *"Ghana inspirerede mig til at læse Psykologi. Jeg vil gerne bruge min uddannelse til at rejse ud og hjælpe. Jeg har gennem hele mit studie holdt kulturtråden med at arbejde med indvandrere og flygtninge. Turen til Ghana har været med til at skubbe mig i den retning. Jeg er glad for, at det lige netop var Ghana, vi valgte."* Lige nu skriver Anna kandidatspeciale om "Mennesker med anden baggrund end dansk og hjerneskerader."

På vores tur til Ghana her i 2016 mødtes vi med Annas veninde Sala, som i dag har et sted, som hun kalder for Kobys Foundation - opkaldt efter drengen Koby, som døde på børnehjemmet. Kobys død var en medvirkende årsag til, at børnehjemmet blev lukket. Sala hjælper i dag dagligt over 100 børn i et fattigt område. Hun hjælper dem med lektier, laver mad til dem etc. Det hjælper børnene til bedre at kunne klare deres skolegang. Vi hjalp Sala med at lave mad, vi hjalp børnene med lektier, og vi legede med børnene og lærte en masse skønne sange af dem. Det var fantastisk gennem Annas kontakt til Sala at kunne binde denne sløjfe til den første 8. klasses-tur til Ghana.

Det er en intention helt tilbage fra 70'erne, at 8. klasses-turene har et socialt, psykologisk og politisk sigte med fokus på retfærdighed og uretfærdighed i verden, hvor et af kriterierne for turene har været at være sammen med fattige, gadebørn og hjemløse.

Sabina – den politiske vinkel

Sabina fortæller: *"Da vores gamle klasse mødtes til vores 10 års jubilæum på skolen, var der mange fra klassen, der er socialt engagerede med børn og unge. Jeg tror, at det har noget at gøre med, at skolen tager på 8. klasses-ture. Vi har på et tidligt tidspunkt fået interesse for folk fra andre steder i verden. Fået omtanke for verden og verdens uretfærdigheder. Vi vil gerne være med til at gøre verden til et bedre sted. Så hvordan kan vi som danskere være med til at skabe forandringer i verden?"*

Sabina har læst til kandidat på Internationale Udviklingsstudier på RUC. Hun arbejder i dag ved Afrika Kontakt, en landsdækkende solidaritetsbevægelse, som består af grupper, der i samarbejde med græsrodder i Afrika, arbejder for en verden med social og økonomisk retfærdighed for alle, og hvor alle har rettigheder og friheder.

Sabina beskriver det som: *"Når man er 14 år, så drejer verden sig meget om en selv. Når man tager af sted i så ung en alder, så opdager man tidligt, at verden er større end Danmark. Man opdager, at folk er lykkelige på en anden måde. Mange af dem, som vi mødte var stærke folk. Vi kom tæt ind på livet af dem.*

Inden rejsen var jeg bange ved tanken om, at vi skulle rejse til et mindre udviklet land og bo primitivt. Jeg startede med at være i underskud, for jeg kunne ikke helt overskue det hele, men så efter et par uger fandt jeg overskuddet."

Sabina mener, at styrken ved 8. klasses-turene er det sociale engagement sammen med musikken. Musikken er nøglen til kontakt med alle: gadebørn, kristne, landsbyboere mv. - man kan gensidigt udveksle og sammen dele glæden ved musikken.

Aske – den kulturelle/musikalske vinkel

Aske var den elev, som fik overbevist klassen og lærerne om, at Århus Friskoles 8. klasses-tur i 2003 for første gang skulle gå til Ghana. Aske havde gode kontakter til ghanesere gennem Utamaduni-lejren - en afrikansk musik- og danselejr på Djursland - hvor han havde været med sin mor hver sommer gennem sin opvækst. Aske fortæller: *"Det var primært gennem musikken, at jeg kendte Afrika, som jo er et gigantisk kontinent med en fantastisk historie og store kulturelle rigdomme. Jeg har personligt været dybt lykkelig for, at vi rejste til Afrika. At rejse i 8. klasse er et fantastisk tidspunkt at rejse på, før man bliver for formet. Det, at møde noget ekstremt fremmed, er en fantastisk øjenåbner. Det er et dannelsesprojekt, som alle burde prøve. Det er et indblik i en anden måde at leve på, en anden måde at have samfund på. Det, man hører i nyhederne om Afrika, er ret deprimerende, men når man så er dernede, så er det en positiv aha-oplevelse. Vi kan lære meget af deres mentalitet: glæde, energi, umiddelbarhed, spontanitet og ubekymrighed. Lige når man kommer hjem er kontrasten meget tydelig."* Aske har senere selv været i Senegal og Mali for at spille musik. I Senegal boede han hos en senegalesisk musikalsk storfamilie, hvor de var 40-50 familiemedlemmer under samme tag. Aske beretter: *"Musik er et aktiv, der stadig fylder meget i mit liv. Jeg spiller i en gruppe Djala, hvor vi spiller traditionel vestafrikansk musik og en gruppe Satori Boost, hvor vi bruger elementer af afrikanske rytmer og instrumenter."* Aske læser til kandidat på Litteraturvidenskab, hvor han bl.a. er optaget af at afsøge den vestafrikanske litteratur. Han drømmer om at arbejde i en organisation f.eks. en nødhjælpsorganisation.

At vække til verden

Som det fremgår af de tre interviews, så er 8. klasses-turene ikke en ferierejse. Det er en rejse, hvor man lever primitivt sammen med de lokale, hvor man bliver venner med dem og lærer af deres kultur – specielt musik- og dansekultur, men også af deres mentalitet. Denne måde at rejse på og det kulturmøde, som opstår, er den store øjenåbner – som åbner øjnene for det fremmede og vækker til verden.

De fleste bliver overrasket, når de hører, at vi rejser så langt væk i så lang tid med så unge børn. De tre interviews viser tydeligt, at det lige netop er de tre faktorer, som er betydningsfulde for den læring, som finder sted. Det sætter stærke spor tidligt i livet at opleve noget, som er så ekstremt anderledes. Turene i 8. klasse giver vores elever en helt unik og meget vigtig livslæring, der skaber social og global ansvarlighed. "Udsyn" er et af Århus Friskoles formål.

Det kan godt være, at vores elever ikke er så konkurrencedygtige i "bedst i test", fordi vores undervisning ikke er målstyret mod nationale tests. Men det vigtigste i verden i dag handler ikke om at tilpasse sig en global konkurrencestats ideologi. Det er alt for kortsigtet tænkt. Verden i dag har brug for, at vi er en skole, der danner og uddanner fremtidens verdensborgere med stor social og global ansvarlighed, så vores verden kan bevares og bestå og være et godt sted for alle. Det er 8. klasses-turene super gode til, og det er vigtigt og værdifuldt for verden – en verdensværdi.

Rejsemål gennem tiderne:

1972 Frankrig	1988 Italien	1998 USA	2008 Sydafrika
1974 Tunesien	1989 Marokko	1999 Cuba	2009 Cuba
1976 Grønland	1990 Portugal	2000 Brasilien	2010 Namibia
1978 Holland	1991 Spanien	2001 Brasilien	2011 Cuba
1979 Irland	1992 Portugal	2002 Cuba	2012 Virgin Islands
1981 Marokko	1993 Frankrig	2003 Ghana	2013 Brasilien
1982 Tunesien	1994 Spanien	2004 Cuba	2014 Sydafrika
1983 Tunesien	1995 Sicilien	2005 Brasilien	2015 Tanzania
1984 Egypten	1996 Tanzania	2006 Cuba	2016 Ghana
1987 Rumænien	1997 Portugal	2007 Brasilien	2017 ?

Der er 3 epoker: En periode med rejsemål hovedsageligt i det nordlige Afrika, en periode med busrejser i det sydlige Europa, og endelig en periode med fjerne rejsemål, hvor der er mulighed for musikudveksling.

1985 Tunesien, 1986 Egypten

Kriterier for rejsemål:

- **Sikkerhed og sundhed:** trygt rejsemål i forhold til kriminalitet, sikkerhed og sygdomme
- **Kontakter:** gode kontakter, der kan hjælpe
- **Jævnaldrende:** at klassen kan være sammen med jævnaldrende
- **En stærk musik/dansekultur:** som vi kan udveksle med og inspireres af
- **Økonomi:** har vi råd til at rejse derhen?
- **Naturoplevelser:** er vigtige og fællesskabsfremmende
- **Sprog:** kan vi kommunikere med dem vi møder og udvikle sprogkompetencer?
- **Historisk og kulturelt:** væsensforskelligt fra vores egen kultur

Faserne i forbindelse med 8. klasses-turen:

- 1) Før rejsen: indtjening af penge, udvælgelse af land og planlægning af turen (1 ½ år)
- 2) Udlandsopholdet (3-4 uger)
- 3) Efter turen: refleksion og formidling f.eks. i et 8. klasses-tur-show (½ år)
- 4) Fastholde: nye sange og danse + fastholde kontakt til området, nye venner, netværk og evt. genbesøg. (Forløber over år)

I børnenes tjeneste

Et rum for dannelse, faglighed og fordybelse Af Ditte Lodahl

I 2012 var jeg på et kursus, hvor hovedpointen var, at en god inkluderende undervisning, skabes af en lærer, som med fingerspitzgefühl kan jonglere mellem grundpillerne: Klasseledelse, relationskompetence og didaktik og dermed skabe et trygt rum for dannelse, faglighed og fordybelse.

Det gav rigtig god mening for mig, og jeg har lige siden stræbt efter at få implementeret det i min egen undervisning. Jeg vil gerne kunne skabe de rammer, som mine nuværende børnehaveklassebørn har brug for - og tilrettelægge min undervisning således, at hvert enkelt barn så vidt muligt udfordres i sin nærmeste udviklingszone (NUZO).

Men hvordan skaber jeg det rum, hvor hvert enkelt barn føler, at det bliver set, udfordret og udvikler sig, når jeg - i princippet som ene lærer - ved skolestart står med tyve forskellige børnehaveklassebørn, hvor nogle har meget svært ved at modtage en fællesbesked og kender navnet på 4-5 bogstaver, og andre er meget "skoleparate" og læser på 2. klasses niveau? Og hvordan bibeholder jeg, at alle føler sig værdifulde og er motiverede i min undervisning?

Denne udfordring er jeg optaget af, og jeg vil derfor i den her artikel beskrive mine tanker, refleksioner og handleplaner med ovenstående som omdrejningspunkt.

Klasseledelse

"Du kan ikke lære nogen noget, men du kan tilrettelægge det sådan, at nogen kan lære SIG noget". (Fodnote: Steen Larsen, lektor DHL)

Klasseledelse handler bl.a. om at rammesætte og organisere læringsrummet, så det er muligt at fokusere på det faglige indhold. Hvordan starter og slutter en time? Hvor sidder eleverne? Hvordan markeres fællesro? Hvordan får man ordet i plenum? Hvordan får man hjælp? Ved at råbe højest? Ved at prikke læreren på skulderen? Ved at skrive sit navn på tavlen? Ved at spørge sin sidemakker først? Ved at række hånden op eller...?

I min klasse forsøger jeg at være tydelig og præcis og indkorporere forskellige rutiner, som bl.a. gør, at alle børn har lige mulighed for at blive hørt og få hjælp i klasserummet, samt at de ved, hvad de skal, når de er færdige med de fælles opgaver. Det er min intention, at vi hver dag starter med at gennemgå ugedag og dato samt dagens program på tavlen for at give børnene et overblik. Som tegn på at vi skal til at pakke sammen, spiller jeg sangen "The final countdown". Så bliver klassen til en lille myretue af små børn, som ivrigt pakker deres penalhuse og bøger sammen og sætter sig på deres plads klar til at modtage den sidste fællesbesked, inden de går til pause. Når de har frugtpause er det et andet stykke musik. Hvis jeg nu skulle glemme det, skal jeg ikke fortvivle, de skal nok huske mig på det ;-). Min fornemmelse er, at børnene elsker rutinerne, og det frigiver energi, da de ikke hele tiden skal sidde og forsøge "at regne den ud". Min oplevelse er, at det er ekstra godt for mine børnehaveklassebørn på Århus Friskole med en tydelig klasseledelse i hverdagen, da der er så meget andet anderledes undervisning i løbet af året i form af fx: Producering og øvning af nummer til høstival og fastelavnsfest, tyve fødselsdage, lejrture, trivselsuge, juleværksteder, Cirkus Lillegul, optogsuge og alt muligt andet spændende og spontant, som hele tiden opstår, (hvilket jeg i øvrigt har hungret efter i mit forrige job som folkeskolelærer).

Relationskompetence

"Relationskompetencen kan defineres som lærerens evne til at anerkende og synliggøre det enkelte barns initiativer og intentioner på dets præmisser og afstemme sin egen adfærd som autentisk, pædagogisk lederfigur herefter" (*Fodnote 2: Thomas Armstrong og René Kristensen, Mange intelligenser og anerkendende relationer i klasseværelset*).

Når man bliver anerkendt, styrkes selvværdet. Jeg er som ny lærer på skolen enormt fascineret af, hvordan skolens børnesyn skinner igennem alle ansattes måde at være på overfor børnene. Alle prioriterer relationen til børnene og udviser respekt, tolerance, empati og interesse for dem - og jeg oplever en stor autencitet i kontakten. Bente Lyng, som er cand. psyk. siger, at "fundamentet for barndommens læringsoplevelser er den anerkendende relation". Lige nøjagtigt derfor tror jeg også på, at vi som skole har det helt rigtige fokus, frem for at lade os trække med i hele konkurrencestats-ræset, der lige nu drøner derud af i folkeskolen. Derude bliver mange resurser brugt på fx nationale test og elevplaner med en udkørt lærer siddende timer foran computeren - i stedet for timer brugt sammen med børnene på fx lejrskole.

Som klasselærer forsøger jeg helt konkret at styrke relationerne til mine elever ved at lade dem vide, at de altid kan komme til mig, og at jeg holder, hvad jeg lover. Jeg øver mig i at lytte for at forstå og ikke for at give et svar. Jeg sætter en dyd i at vide noget ekstra om hvert enkelt barn, fx hvilke interesser de har, hvad de skal i weekenden osv. Derfor er det også en vigtig prioritering, at vi i det første skoleår kommer hjem til børnene på deres fødselsdage. Derudover fortæller jeg bevidst også børnene om noget fra mit liv uden for skolen. Det er de meget optagede af. Jeg kan huske fra min egen skolegang, at det var de lærere, som brugte deres personlighed uden at blive private, jeg havde bedst tilknytning til. Jeg behandler børnene forskelligt, da de alle sammen er forskellige individer og har forskellige behov, men jeg bestræber mig på, at alle har følelsen af, at de er lige betydningsfulde. Jeg benytter mig af Rosenthal-effekten og fortæller mine børn, at jeg har positive forventninger til dem. Jeg gør mit bedste for, at de alle føler sig set hver dag. Når de har timer over middag slutter vi fx dagen af med farveleg, hvor jeg nævner noget specielt om hvert enkelt barn eller en lille gruppe, fx "alle dem som, har en mor med en baby i maven" eller "alle dem, som har en kjole på, deres bedstemor har strikket" - må gå. Så kommer de op én efter én og siger farvel. Vi får lige kigget hinanden i øjnene og givet farvelkram. Min oplevelse er, at børnene sætter lige så meget pris på det, som deres lærer gør :-)

Didaktik

Didaktisk kompetence defineres som en kompetence til at målsætte, organisere, støtte, stimulere og evaluere intenderet læring (*Fodnote 3: Professionsinstitut for didaktik og læring*). Hvordan sørger jeg for, at flest mulige børn er motiverede og arbejder i NUZO i min undervisning? Og hvordan sørger jeg for, at flest mulige børn er aktive på én gang? Jeg tror på, at hvis man skal bibeholde børnenes motivation til at lære, så skal de have medbestemmelse og arbejde i NUZO. Det må ikke være for let, så bliver det kedeligt, og de udvikler sig ikke. Det må heller ikke være for svært, for så bliver børnene frustrerede og lærer heller ingenting. Jeg vil i nedenstående afsnit fokusere på nogle af mine didaktiske tanker omkring undervisningsdifferentiering i forhold til læseudvikling, som vi bruger nogle af dansktimerne på i børnehaveklassen.

For at kunne udfordre børnene så vidt muligt i NUZO i forhold til læsning, er det nødvendigt, at jeg som lærer ved, hvor børnene er i deres læseudvikling. Jeg vil her give et eksempel på, hvordan jeg arbejder med at få den viden. Alle børnene i min klasse har fået en porteføljemappe, hvori der sidder et læseudviklingsskema. Skemaet indeholder fem forskellige felter inden for læsning, bl.a.: Ordafkodning, forståelse, betydning og motivation, hvoraf der er ti trin i hvert felt. 1-2 gange om året er det meningen, at jeg sidder sammen med hver enkelt elev og kortlægger, hvor langt barnet er i sin læseudvikling. Skemaet følger børnene op til 3. klasse. Det giver mig som dansklærer et synligt redskab til at kunne følge barnet og sikre, at der sker en læseudvikling i deres første fire skoleår. Jeg har arbejdet med dette skema i mine tidligere klasser, og min oplevelse både der og på Århus Friskole er, at børnene er rigtig glade for det, og der er en rigtig god stemning, når vi sidder sammen om det. Det bliver synligt og helt konkret for børnene, hvad deres næste læseudviklingstrin er, fx at kende navnet på nogle flere bogstaver, at skrive sit navn eller læse ord med to konsonanter, og jeg har som dansklærer mulighed for at tilrettelægge min undervisning således, at børnene bliver udfordret i NUZO. Det kan jeg fx gøre, når vi arbejder i værksteder. Her kan jeg veksle mellem læringsstile og sværhedsgrader. En time om ugen er vi sammen med 1. klasse, hvor vi skifter mellem aktiviteter med sociale mål, fx opdeling af drenge/piger, samarbejdsøvelser osv. eller aktiviteter med faglige mål. Her har vi mulighed for at tilrettelægge det således, at nogle af de meget stærke læsere i børnehaveklassen har mulighed for at blive udfordret sammen med nogle af læserne fra 1. klasse. Derudover er vi enormt privilegerede i børnehaveklassen, da skolen har prioriteret gode resurser til børnenes første skoleår. Derfor er vi to eller tre voksne i alle timer, og så er der virkelig meget, der kan lade sig gøre i forhold til at komme rundt om hvert enkelt barn :-)

Mine refleksioner omkring undervisningsdifferentiering og brug af læseudviklings-skemaet har været, at jeg har haft en bekymring omkring at give børnene en følelse af at blive målt og vejlet. At komme til at trække et konkurrenceelement ind i klassen, ligesom jeg fx synes, at den summative, nationale test i folkeskolen gør. Per Slynghborg, som er leder på Frederiksberg Friskole siger: "Det bedste er det godes værste fjende". Hvis man hylder det bedste, så er nr. 2 den første taber, og når man konkurrerer, så ønsker man ikke det bedste for den anden. I stedet for at være medmennesker bliver man modmennesker. Det er bestemt ikke intentionen - og heller ikke min oplevelse. Når jeg sidder sammen med børnene og laver læseudviklingsskemaet, fortæller jeg dem, at det er en undersøgelse, jeg skal bruge, så jeg kan blive en dygtigere lærer og give dem opgaver, der passer til dem. Fx er der jo ikke nogen grund til, at de skal lære om bogstavet S og dets lyd, hvis de allerede kan det. Jeg er meget opmærksom på hele tiden at have et resurcesyn på børnene og italesætte, hvor meget de allerede ved om læsning. Fx. "Prøv lige at se alt det, vi allerede har farvet - og du er jo kun lige startet i skole". I følge en undersøgelse lavet af Dahlgren og Olsson definerer 90% af børnehaveklassebørnene sig selv som skrivere, når de starter i skole. 16% definerer sig som læsere. I læseundersøgelsen bliver det helt konkret for børnene, og vi taler om, hvor meget skrivning og læsning hænger sammen. Min erfaring er, at læsesamtalerne giver dem blod på tanden - og der er tit børn, der spørger: "Må jeg ikke snart prøve igen"? Ligesom de siger, når jeg holder trivsels-samtaler. Forhåbentligt kan de mærke, at de sidder sammen med en voksen, der forsøger at hjælpe dem og give dem strategier for at udvikle sig bedst muligt - både fagligt og socialt :-)

Rustet til livet efter Friskolen

Der er mindst ti uger af et skoleår på Århus Friskole, hvor der ikke er almindeligt skema med fagfaglig undervisning. Her vægtes fællesskab, kreativitet, medbestemmelse, relationer, musik, mod til at være en kritisk medspiller, udsyn osv., hvilket, jeg personligt mener, er helt unikt og fantastisk. Jeg tror på, det skaber livsduelige, robuste unge mennesker, og det er den helt store grund til, at min egen datter starter på skolen til sommer. Samtidig er det også efter min mening vigtigt, at vores børn fagligt bliver rustede til livet efter Friskolen og får mulighed for at udnytte deres potentialer. Derfor ser jeg det som mit ansvar at udnytte de fagfaglige timer bedst muligt. Min ambition som lærer i børnehaveklassen er at kunne skabe rammer, hvor børnene lærer SIG noget. Rammer, hvor børnene får den bedst mulige start på deres skoleliv, føler sig anerkendte og værdifulde og får mulighed for at arbejde i deres nærmeste udviklingszone.

Fra velfærds- til konkurrencestat – og hvad rager det os

Hvordan skal Århus Friskole forholde sig til den enorme kulturforandring, der finder sted lige nu med skolen i centrum – en forandring, der skal sikre at skolen i højere grad styrker samfundets konkurrenceevne end den enkeltes dannelse

Af Asger

Århus Friskole startede i 1952 som en reaktion på og et opgør med fascismen og ensretningen, der hærgede verden i 30'erne og 40'erne. Lilleskolebevægelsen var inspireret af de reformpædagogiske tanker, som bl.a. filosofen John Dewey havde udformet. Ønsket om en mere barncentreret og livsnær pædagogik. Hvert årti har siden budt på nye strømninger på skolen – antiautoritær pædagogik inspireret af "Summerhill-skolen" i 60'erne, struktureret pædagogik i 70'erne, da socialismen og Makarenko var moderne, stigende krav om læring og faglighed i 90'erne i takt med at lilleskolerne fik overbygning og dermed afgangsprøver, øget fokus på inklusion og undervisningsdifferentiering i 00'erne – og ja, læs selv bogen om Århus Friskole eller tal med nogle af de "gamle" nu pensionerede lærere Johs, Ivalo, Ed, Ulrich og spørg dem, hvad der prægede skolen i deres tid

Barnet i centrum

Igennem hele Århus Friskoles historie har der dog været en ide om barnet i centrum, ligeværdighed, leg, glæde, udsyn og rejser, musik og bevægelse, kreativitet, fællesskab – fortsæt selv listen.

Skolen er til enhver tid en blanding af de ideer, der lå til grund for skolen, da den startede, ideer vi stadig i høj grad holder fast i som vores fælles værdier – og så den påvirkning og de ideer, vi får udefra: Både forældre, børn og lærere er jo produkter af den tid og det samfund, vi lever i.

Konkurrere med andre lande

Lige nu lever vi i en brydningstid, hvor forandringerne sker hurtigt:

Konkurrencestaten er over os – samfundet udvikler sig i disse år hastigt fra en velfærdsstat til en konkurrencestat. I 2006 fik folkeskolen en ny formålsparagraf, som afløste formålsparagraffen fra 1975.*

Paragraffen fra 1975 betonedede begrebet demokratisk dannelse.

I den nye skolelov (2006) er konkurrencedygtigheden ligeværdigt med – eller går forud for den personlige dannelse.

Uddannelse er blevet et redskab i omformningen af den danske stat fra velfærdsstat til konkurrencestat.

Det startede i 90'erne med ordet globalisering og handler i dag om en konkurrence imellem nationerne. For første gang i folkeskolens 180 årige historie er det ikke længere folkeskolens primære opgave at danne den enkelte til at være borger i et demokrati.

Individerne skal være kompetente, så de er til rådighed for virksomheder og offentlige organisationer; de skal være arbejdsdygtige, så de effektivt og

*kvalificeret kan konkurrere med andre landes arbejdskraft; endelig skal de være arbejdslystne, så de ivrigt og motiveret kan deltage i udviklingen af deres egen arbejdssevne og arbejdsformåen. **

Stå mål med

"Jamen..." vil den kvikke læser indvende, "vi er jo som fri skole ikke forpligtet på folkeskolens til enhver tid gældende formålsparagraf, vi kan vel lave den skole, vi har lyst til".

Det er rigtigt, vi har en stor grad af frihed, vores skole skal blot "stå mål med" det til enhver tid gældende niveau i folkeskolen. Hvad begrebet "stå mål med" dækker, er vi i nogen grad med til selv at vurdere – i samarbejde med skolens tilsynsførende. To ting gør sig gældende:

Hoppe et år frem i udvikling

- Vi er en prøveafholdende skole, hvilket betyder at vores elever forlader Århus Friskole med næsten samme afgangsprøve som eleverne i folkeskolen (vi har ikke prøver i fagene kristendomskundskab og historie – til gengæld har vi vores egen prøve i rytmik). I de senere år er prøvekravene skruet en tand i vejret – meningen med den nye folkeskolereform er, at eleverne i 8.klasse fremover skal kunne det samme, som eleverne plejer at kunne i 9.klasse. Altså at hæve det faglige niveau med cirka et års pensum i folkeskolen, og det afspejler sig i prøver, der bliver sværere (man kan så diskutere om det er muligt med et snuptag at "hæve" elevernes faglige niveau med et år – jeg vil fx nødigt skulle undervise 8.klasse i Freuds teorier, det er de efter min mening først modne til at kunne forstå fuldt ud i 9.klasse).

- Når vores elever forlader Århus Friskole, er det vores opgave at de er klædt på, så de har forudsætninger for at lykkes – hvad enten de fortsætter på efterskoler, går direkte på gymnasiet eller beslutter sig for en tredje vej. Det er netop derfor, vi har afgangsprøver på vores skole, hvilket ikke er en selvfølge. Der findes også

prøvefri friskoler, der sætter noget andet i stedet – som fx Steinerskolerne gør det.

Lærer eleverne nok

På skolen har vi besluttet i år at se på "fordybelse og faglighed". I den forbindelse spørger vi os selv: Lærer vores elever nok, er de gode til at fordybe sig i fagenes indhold?

På et typisk skoleår på Århus Friskole med 40 ugers undervisning vil der være cirka 30 ugers "normalundervisning" – og dermed cirka 10 uger, hvor projekter såsom lejr, praktik, projektuger, optog, værksteder osv. optager tiden. Det betyder, at vi i de resterende 30 uger skal nå ekstra meget, hvis vi skal "følge med" de stigende faglige krav, der slår igennem overalt omkring os. Og ja – det føler vi at vi gør; men det betyder ikke, at vi ikke kan blive endnu skarpere på at se på, hvad der forhindrer den optimale læringskultur.

I den forbindelse har vi talt om:

- Vi skal styrke IT niveauet på skolen
- se på skærmmkulturen – både i frikvarterer og timer
- arbejde videre med styrket klasseledelse
- have fortsat høje forventninger til læring
- børnene skal i højere grad være med til at sætte egne mål for læring
- vi skal øge fællesskabet omkring faglighed (viden forpligter)
- styrke projektarbejdsformen
- sørge for at alle lærere kender afgangsprøverne, og ved hvad de indeholder

Samtidig er vi også bevidste om, at Århus Friskole står på fire søjler: Glæde, fællesskab, udsyn, viden og færdigheder.

Vi ved, at trivselsniveauet blandt børn og voksne på skolen er i top, vi ser glade børn og stærke fællesskaber i vores skole.

Mere end blot det faglige

Forleden viste jeg skolen frem for en 4.års lærerstuderende. Hun valgte at blive på skolen i mange timer og sendte bagefter en mail, hvor hun skrev:

"Endnu en gang tak for din tid i dag, jeres skole virker som noget helt særligt. Jeg er glad for, at der findes steder som jeres, hvor eleverne får meget mere end blot det faglige".

Det tror jeg er vigtigt at holde fast i: Vi skal blive ved med at være en skole, der vil give eleverne mere end blot det faglige. Vi skal holde fast i alle de dannelsesidealer, der altid har stået i centrum for vores skole.

**Bygger på en artikel fra fagbladet "Folkeskolen" af Ove Kaj Pedersen der er professor i komparative politisk økonomi ved International Center for Business and Politics, CBS
<https://www.folkeskolen.dk/~Documents/85/53485.pdf>*

Lilleskolefestival – tilbage på sporet

Lilleskolernes Musik- og Teaterfestival hedder det, og det startede i Hørsholm i 1980. Siden har mange af landets lilleskoler på skift stået for at huse de ældre elever til de tre dages festival kort før sommerferien

Af Ole Juel

Her er en liste over værtsskolerne:

1980	Hørsholm Lille Skole	1994	Brovandeskolen	2006	Gudenåskolen
1983	Hundige Lille Skole	1995	Århus Friskole	2007	Haslev Privatskole
1984	Randers Lille Skole	1996	AFLYST	2008	Humblebæk Lille Skole
1985	Roskilde Lille Skole	1997	Norddjurs Friskole	2009	Børnenes Friskole
1986	Århus Friskole	1998	Falsters Lille Skole	2010	Holbæk Lilleskole
1987	Rørvig Friskole	1999	Friskolen i Viborg	2011	Norddjurs Friskole
1988	Albertslund Lilleskole	2000	Norddjurs Friskole	2012	Ålborg Friskole
1989	Ålborg Friskole	2001	Holbæk Lilleskole	2013	Humblebæk Lille Skole
1990	Gudenåskolen	2002	Århus Friskole	2014	Randers Lille Skole
1991	Roskilde Lille Skole	2003	Amager på Roskilde	2015	Haslev Privatskole
1992	Ålborg Friskole	2004	Randers Lille Skole	2016	Gudenåskolen
1993	Falsters Lille Skole	2005	Haslev Privatskole	2017	Århus Friskole

Der er omkring 60 lilleskoler i Danmark, og lilleskolefestivalen er det største samarbejdsprojekt mellem disse skoler og den eneste udveksling med deltagelse af unge fra lilleskolerne.

Lilleskolefestival 1995 på Århus Friskole

For vores skole har lilleskolefestivalen i årtier været et af omdrejnings-punkterne i skoleåret: Det er her bigbandet optræder, nogle år suppleret af de største klassers orkestre. Det er her at rytmik og dans frisk fra fad fra skolens 8. klasses-ture er blevet kastet ind til inspiration for eller udveksling med andre af lilleskolerne. Samtidig er nogle af vores musikpædagogiske værdier og praksis kommet til udtryk fx ved kraftig involvering i såvel aftalte som spontane events med rytmik og dans sammen med de andre skoler.

Lilleskolefestival 2002 på Århus Friskole

Festivalernes indhold

Ved værtskaberne i 1995 og 2002 prøvede vi fra Århus Friskole at skubbe festivalernes indhold mere i retning af at være et kulturmøde omkring dans, rytmik, musik, teater. Vi valgte at afsætte kortere tid til, at de enkelte skoler kunne spille deres egen musik for os andre, og vi opfandt i stedet fællesnumre som skolerne havde haft mulighed for at øve på hjemmefra. Vi indførte workshops, hvortil vi havde fundet top kompetente dansere, musikere, akrobater, gøglere og stuntfolk, der som kulturpersonligheder underviste grupper blandet af unge fra forskellige skoler.

Vores ønske var i højere grad at gøre festivalen til et sted at mødes med de unge fra de andre skoler, at skabe mange musik- og teatermuligheder at mødes om, at festivalen i højere grad skulle være det, der opstår i kulturmødet og i mindre grad være en slags forårskoncert. Det blev godt modtaget af langt de fleste andre lilleskoler, og andre værtsskoler lagde deres kræfter i udvikling af festivalen i samme retning i årene derefter.

Workshop Stomp 2002

Værditab

Deltagertallet kom helt op på 1000, da vi sidst var værter i 2002. Siden er festivalen blevet større og større. Nu er der omkring 1600 deltagere, men heraf er måske 1000 af de unge nu

udelukkende tilskuere. Nogle år endda kun meget lidt tilskuere og ellers med størstedelen af deres tid i egen skoles teltlejr. Der har været en bevægelse hertil. Den har stået på over en længere årrække. Vi har problematiseret denne udvikling overfor musiklærerne fra andre skoler på festivalerne igennem en række år. Enkelte andre skoler har valgt ikke at deltage i lilleskolefestivalen fast mere, bl.a. pga. mangel på kvalitet i festivaldagene. På sidste års festival fik vi indkaldt til et møde for alle skolernes musiklærere på festivalen, hvor Asger fremlagde vores syn på udviklingen og "advarede om", at vi vil lave afgørende forandringer, når vi igen bliver værter i 2017: Vi vil højst have 1000 festivaldeltagere, der til gengæld alle er aktive udøvende deltagere i musik og teater.

Efter sommerferien har der i dette skoleår i organisationen "Lilleskolerne" været en møderække, hvor alle landets lilleskoler har været inviteret til at finde sammen om et fælles grundlag for udvikling af festivalen og at blive enige om kompetencer for udviklingstiltag. Asger og jeg har deltaget i disse møder, hvor omkring 20 skoler typisk har været repræsenteret. Arbejdet mandede blandt andet ud i et manifest. Se bagerste side i dette indlæg.

Capoeira Workshop 2002 med skolens ven Claudio Da Silva, Brasilien

Lilleskolefestival Århus Friskole – mandag 19. til onsdag 21.juni 2017

Vi har gode erfaringer med organisering af festivalarbejdet at trække på fra de tidligere festivaler her. Vi har en gruppe lærere, der har deltaget i mange festivaler. Vi har elever med kreativitet, energi og kompetencer. Vi har prøvede og afklarede holdninger. Vi har ideer til videreudvikling af festivalen. Vi har en stor, aktiv og kompetent forældregruppe. Så hvis der er sted, hvor et festivalprojekt kan lykkes, så er det (også) her.

Vi har her i løbet af vinteren fået aftaler i stand med markejere helt tæt på skolen, så vi er sikre på at have en campingplads til de mange kommende gæster.

Processen frem til festivalen

Vi er i god tid, hvis processen for alvor starter efter sommerferien i august 2016. I 2002 arbejdede vi med stormøder, hvor alle planlæggende elever, lærere, pædagoger og forældre mødtes få gange i løbet af året. Der blev oprettet i høj grad selvstyrende grupper blandet af elever, forældre, lærere, gamle elever og forældre, der forberedte deres område. Vi havde en koordinator, der samlede trådene fra de forskellige grupper: Teltlejr, mad, sanitet, scener, boder, musik, teater, workshops og flere til. Vi arbejdede med skriftlige referater tilgængelige for alle og løbende orienteringer på forældremøder året igennem.

Få ting købte vi løsninger på for lilleskolefestivalens egen økonomi, mange flere områder kunne med inddragelse af hele skolens netværk løses på en god måde af os selv.

Madkø 1995

Forældre indsats i festivaldagene

Normen for forældreindsatsen var at give 30 timer arbejde sammenlagt. For de fleste lå arbejdet primært i løbet af dagene og nätterne umiddelbart før, under og efter festivalen. Det er meget at bede om, men når det alligevel kunne lade sig gøre, var det måske også i lyset af, at denne udfordring kun kommer en gang i dit barns skoletid. Også vores nuværende bh. klasse får engang tilbud om at deltage i festivalen, der så til den tid bæres igennem af en anden skoles forældreindsats. For at gemme kræfter til vores kommende festivalindsats kommer der nærmest ingen forældrearbejdsdage i kommende skoleår. Sidst på foråret kommer der måske arbejdsdage, som en del af forberedelserne til festivalen.

Tilpasning af næste skoleår til festivalen

Inddragelse af rød og storegul i forberedelserne til festivalen vil tage tid i løbet af året. God tid! Det vil opfindelse af fællesnumre med tilhørende danse og produktion af instruktionsvideoer og andet forberedelsesmateriale til de andre skoler også. Men det er relevant læring og kompetencer, der kommer ud af det. Alle forårslejrere for rød og storegul må nok ændres til lilleskolelejr på skolen i dagene omkring og under lilleskolefestivalen.

Blå, rød og store gul gruppe havde sidst arbejdstjanser igennem dagene på festivalen af passende omfang og sværhedsgrad. Sådan er det hvert år for værtsskolen.

Madkø 2002

Der bliver i det kommende arbejde med lilleskolefestivalen store muligheder for kulturelle oplevelser, en chance for indblik i en helt særlig ungdomskultur, mulighed for komme tæt på rare, kreative og åbne unge fra alle dele af landet. Hvis der ellers er en lilleskoleånd, så er det nok her, man skal lede efter den.

Ligesom efter de store byggerier kommer skolens sammenhængskraft helt i top på grund af de forøgede og styrkede relationer dette samarbejdsprojekt vil give alle dele af Århus Friskole. Jeg glæder mig. Venlig hilsen Ole

Manifest Lilleskolefestivalen, Oktober 2015

Lilleskolefestivalen har til formål at fremme elevernes musikalske og kunstneriske udvikling og at afprøve personlige og kollektive grænser i forbindelse med kunstneriske præsentationer; at turde, at stå frem og at stå på egne ben,

Derudover sigter festivalen mod at udvide den enkelte elevs kreative og musikalske horisont og give oplevelser fra andre musik- og teaterkulturer. Glæde, opbakning og oplevelser er festivalens nøglebegreber. Her mødes vi med hinanden – på tværs af skoler og skolekulturer.

Festivalen hviler på det aktive og forpligtende fællesskab som en forudsætning for en kreativ og mangfoldig skabelse og udvikling.

Med udgangspunkt i Lilleskolernes tradition for prioritering af musiske og kreative læreprocesser bygger festivalen på:

- *Et fokus på skabende aktiviteter.*
- *At lærere og elever bidrager til og deltager i festivalens aktiviteter.*
- *At man igennem festivalen har været i aktivt møde med elever og lærere fra forskellige skoler.*

Festivalen ønsker at styrke samarbejdet på tværs af de deltagende skoler samt at fremme videndeling blandt lærere og elever. Alle deltagere er medejere af festivalen.

Rytmik og bevægelse på skemaet

Aktiviteter med fokus på samarbejde og det fælles mål, styrker individers evne til at indgå i sociale sammenhænge. Når vi giver noget af os selv til fælles-puljen, får vi det til tilbage igen, i form af tilfredsstillelsen ved, at vi alle er "lykkedes"

Af Emilie Espichicoque

Faget rytmik:

Er et legende fag, som forbinder sang, dans og musik. Her arbejder vi med rytmik, kreativitet, krop og bevægelse. Man kan se på faget rytmik fra to forskellige vinkler:

- Et "værktøjs/proces-fag", hvor det bliver rammen for indlæring af andet end blot den trommerytme eller det trin, man lige står og øver. Med leg, sammenspil/sang, udtryk og kreativitet, træner vi langt mere end hvad det blotte øje kan se, så som at finde sin plads i musikken/fællesskabet, kaste sig ud i nye ting, samarbejde, at lytte og blive lyttet til.
- Et "kompetence/produkt-fag", forstået på den måde at man dyrker sang, dans og spil for at blive god til at synge, danse og spille.

I min rytmikundervisning på Århus Friskole er der stor fokus på at skifte mellem de to indgangsvinkler til faget. De produktorienterede timer giver os mulighed for at arbejde med konkrete stilarter og traditioner fra hele verden og stifte bekendtskab med musik, sang og dans fra andre kulturer. Det endelige resultat bliver en del af den særlige pakke, som børn fra Århus friskole tager med videre ud i verden. En anden del af pakken er alt det, vi øver os på gennem den mere procesorienterede del af timerne. Der hvor det enkelte barns udvikling indenfor fællesskabets rammer er i fokus. Det er her, hvor vi for alvor går i dybden med rytmik, sammenspil, kropsbevidsthed, kreativitet, imitation og improvisation.

At skabe i fællesskabet:

Vi har i de sidste par måneder arbejdet meget med improvisationslege. Det giver mulighed for at alle kan bidrage med det, de har, lige meget hvad det er. For eksempel har vi i blå gruppe leget en leg, der går ud på at gætte et tema. Man står i en rundkreds og inde i midten ligger der nogle sedler med forskellige temaer. Den der ér den skal trække et tema, som ingen andre kan se. Det kan for eksempel være "sommer". Så skal hun/han sætte de andre i gang med at synge om temaet, uden de ved hvad det er. Det kan være man sætter nogen i gang med at synge "sol", mens nogle andre synger "vi tager på stranden". Når man har givet alle en rolle tæller man til fire, og den der kan gætte temaet er den næste til at være den. Vi laver lignende lege med trommer og dans også, så børnene udvikler deres muligheder for at udtrykke sig gennem både stemme, bevægelser og den musik de spiller.

Normalt er det grænseoverskridende for mange at skulle improvisere og skabe i nuet. Især med stemmen som instrument kan det virke meget angstprovokerende at skulle skabe på stedet, men når vi leger, og når det oven i købet lidt er en konkurrence, så er det nemt. Vi kommer i flow, og vi har det sjovt. Børnene finder på sange, og de opdager

slet ikke, at de står i en cirkel af 20 børn, der kigger kun på dem og venter på, at de laver en sang nu og her, som hele klassen skal synge.

Evnen til at turde stole på sin intuition, at dele det der lige falder os ind med andre, det er disse lege fantastiske til at øve.

Storegul:

I de større klasser har vi spillet meget komplekse afrikanske rytmer på trommer. Det kommer bag på mig, hver gang jeg underviser på Århus Friskole, hvor meget børnene kan. Niveauet er så højt, at jeg bare kan tage materiale med direkte fra mine egne rytmiktimer på musikkonservatoriet og ind i 8.-9. klassens undervisning. De er trænede. De har hørt det, levet i det og været en del af en stærk musikkultur siden de var små. Deres musikforståelse har udviklet sig i takt med deres øvrige udvikling. For nogen er det meget bevidst noget, de går op i at blive gode til, og for andre er det bare noget, der følger med, når man går i skole. Uanset om de er opmærksomme på det eller ej, kan de ikke undgå at profitere af den insisterende rytmik og bevægelseskultur, de går rundt i hver dag. Hver gang de spiller trommer sammen, er de 100% afhængige af hinanden. De lærer at fokusere på det fælles, de lytter og regulerer for at det fælles resultat skal være så stabilt som muligt. Det er en unik måde at træne samarbejde på, fordi alt styrer sammen, hvis nogen gør noget, der afviger fra fællesskabet, fx ved pludselig at stikke af i et andet tempo, uden at være opmærksom på resten af gruppen. Man kan simpelthen mærke og høre, når fællesskabet fungerer.

Når vi så sætter både dans, sang og trommer sammen, går det hele op i en højere enhed. Det hele hænger sammen. Pludselig skal man ikke kun lytte efter de andres trommerytmer, man skal også være opmærksom på, hvad de andre udtrykker med deres kroppe og stemmer og så reagere på det. De multitasker på højt plan og deres kropsbevidsthed og rytmiske sans smelter sammen til et samlet udtryk. Den gode kontakt med kroppen skaber jordforbindelse. De lærer at hvile i sig selv, bogstaveligt talt, og den fysiske ro og kropskontrol smitter af på den psykiske.

Er det relevant?

Mange er i tvivl, om rytmik og musikundervisning i det hele taget er relevant for alle.

Man kan jo bare gå til det efter skole, hvis det er noget for én.

Der er sjældent nogen, der tvivler på at viden om samfundet, dets historie, og hvordan man kan finde sin egen rolle i det, er vigtig. Det er også alment accepteret, at viden om hvordan vi kan skrive og kommunikere, læse og forstå, hvad andre før har forfattet er vigtig, og at vi ved hjælp af matematik og de naturvidenskabelige fag forstår verden bedre.

Er rytmik virkelig lige så vigtigt som de andre skolefag?

Det er første gang, jeg underviser i rytmik på en skole. Det er ikke mange steder, det er på skemaet. Det virker indlysende for mig at et fag, hvor man så let kan skabe de rette omstændigheder for, at børn kan udtrykke sig, lytte, blive hørt, samarbejde, give og tage ansvar, er et relevant fag. Da jeg selv gik på skolen, spurgte jeg en gang min lærer om, hvad meningen med alle de her alternative fag var. Han svarede, "Her på skolen er det vores opgave at give børnene værktøjer til at blive nogle fede voksne". Dengang tænkte jeg bare, at han nok sagde det, fordi han ikke havde noget "rigtigt" svar på spørgsmålet. Og hvad er en "fed voksen" overhovedet? Jeg har tænkt meget over det siden. Måske betyder det, at vi med alle fagene forbereder børnene til deres voksenliv, i stedet for at forberede dem til fx eksaminer, eller på at komme videre til den næste uddannelse. Det at have værktøjer vil vel også sige, at man har noget at vælge mellem, noget man kan tage frem, når man har brug for det. En skole der forbereder børn på livet som selvstændig, hvor man kan klare sig selv, og hvor man kan klare sig med andre. Århus Friskole er en uddannelse med fokus på "dannelse" og knap så meget på "ud", og det tror jeg er med til at skabe nogle rigtig "fede voksne" en dag.

Idræt som eksamensfag

Af Tine Meyer

Idræt er med skolereformen sidste år blevet til et udtræks-eksamensfag. Jeg er ikke normalt af den overbevisning, at eksamen nødvendigvis er vejen frem for at højne et niveau, men da det er besluttet andetsteds, vil jeg i stedet forholde mig til, hvad det kan medføre af kvaliteter og udfordringer.

Jeg synes den eksamensform, som er blevet sat op for idrætsfaget, rummer en seriøsitet og krav om gennearbejdet undervisning, både for eleverne, men også for læreren. Den har tilføjet et teoretisk niveau, der ikke tidligere har været. Den teoretiske del foregår oftest i salen i idrætsstøj. Meget af den teori, de har, hænger direkte sammen med det, de arbejder med, og jeg stopper fx op midt i boldspillet, for at bruge konkrete eksempler på den teori, vi arbejder med. Jeg synes derfor ikke helt, at kritikken om at idræt mister intensiteten og bliver et bogligt fag, behøver at holde stik.

Idrætseksamen er bygget op i 3 dele. Udtræk og planlægning af praksis (herunder øve og udvikle praksis), fremvisning og mundtligt forsvar af praksis.

Idrætspraksis er inddelt i 6 kategorier, som man udtrækker 2 emner fra. Det er boldspil,

dans og udtryk, kropsbasis, fysisk træning, springgymnastik og atletik. De 6 kategorier dækker over al indhold fra årsplanen, lige fra gøgl til crossfit til vals. Derudover skal undervisningen i løbet af året, indeholde temaer, hvor et teoretisk fundament bliver flettet ind. Det kan fx. være konkurrence, identitet, køn, samarbejde eller andet.

Når faget er blevet udtrukket, skal grupperne igang med at planlægge. Hver gruppe sammensætter en praksis ud fra to af de emner, de trækker med et overordnet tema. Det kan fx. se således ud:

- dans og udtryk
- atletik

Emne: Konkurrence (emnet skal flette praksisdelen sammen, og være fundament for det mundtlige forsvar).

Nu er det gruppens opgave at sammensætte en praksis, som belyser emnet. Fx. lave indmarch, åbningsdans(e), der viser forskellige dansegenrer, sætte atletik op som de olympiske lege, og afslutte med en afslutningsdans/udmarch. Her er det virkelig kreativiteten, som skal på banen. Det stiller store krav til eleverne om selvstændigt arbejde, da en stor del af udviklingen af praksis er at afprøve og nørkle detaljer, indtil den er, som de gerne vil have det. Det er ikke meningen, at man skal forsøge sig med ting, man ikke kan, men i stedet for vælge at vise ting, som man mestrer.

Jeg synes, at formen på eksamen lægger op til, at man kan tilrettelægge en praksis, som bakker de elever op, som ikke føler sig hjemme i faget. I og med at man øver det mange gange igennem, kan man lave justeringer, så ingen falder igennem.

I boldspil kan man lave løbesystemer, som kan hjælpe eleven, som ikke selv har overblikket i sportsgrenen. I springgymnastik kan man opbygge et spring med alle de delelementer, som springet indeholder. Omvendt er det også en eksamensform, som virkelig afslører dem, som ikke forbereder sig. Denne eksamen er så omfattende, at den belyser både kropslig og teoretisk kunnen, såvel som arbejdsomheden. Det mundtlige forsvar foregår i forlængelse af den praktiske eksamen i den gruppe, man er i. Her skal eleverne argumentere og fremlægge deres praksis med de teoretiske valg, de har truffet. Hvorfor vælge én leg/øvelse frem for en anden?

Min oplevelse med eksamen sidste år var både angstprovokerende og spændende for en eksamens-novice som mig. Angstprovokerende, fordi eksamen meget handlede om at slippe kontrollen og lade eleverne præstere. At acceptere, at hvis ikke de valgte at arbejde for opgaven og greb det, jeg kastede ud til dem, var der ikke så meget, jeg kunne gøre. Spændende, fordi jeg synes idrætsfaget er helt vildt sjovt, og fordi jeg oplevede, at nogle af grupperne virkelig gik op i det og blev helt vildt nørdede på deres emner.

Jeg synes, at idræt som eksamensfag på friskolen stiller krav til kreativ tænkning og ny seriøsitet. Det er ikke et fag, der historisk set er blevet prioriteret højt, men jeg synes langsomt, at det får mere og mere plads. Udfordringen med faciliteter siger sig selv – de er store, men med mange solskinsdage og kreative elever, kan det faktisk godt lade sig gøre på hæderlig vis. Det får mig til at klappe i mine hænder, da jeg jo synes, at idræt kan bruges til så mange gode ting – og en eksamen er et fint punktum at sætte.

Beginners English

af Tine Patsche

For to år siden, sommeren før den nye skolereform trådte i kraft, havde jeg et lille pilotprojekt i min klasse, der da var en 1. klasse. Jeg skulle undervise dem i engelsk i en kortere periode. Indtil da havde engelsk været et fag, man fik i en enkelt time fra 3. klasse. Jeg husker, hvor begejstrede de var. De var vilde med den legende tilgang, det er nødvendigt at have til faget, når man arbejder med børn i den alder. Jeg husker nogle af mine overvejelser: Hvordan introducerer man et nyt sprog for en gruppe børn, hvor det at læse og skrive på dansk kun er færdigheder de færreste besidder? Kan man lege sig til engelskkundskaber? Hvordan skaber man et autentisk undervisningsmiljø, så børnene også er bevidste om deres egen læring? Efter ferien begyndte 1. klasse med en times engelsk på skemaet. De nye forenklede Fælles Mål for faget var endnu ikke færdige, undervisningsmaterialerne var underudarbejdelse, og der var flere ukendte faktorer. Men børnene var klar. Jeg vil her først og fremmest prøve at give et overblik over de nye Mål for faget engelsk. Egentlig for at gøre det tydeligt, hvilke tanker, der er tænkt for faget, men også for at overskueliggøre det. Det bliver meget konkret og tydeligt, at et af læringsmålene netop opnås ved den legende tilgang – og at tanken er, at man godt kan lege sig til flere engelskkundskaber i de små klasser.

Forenklede Fællesmål

Jeg var til en inspirationseftermiddag sidste år, hvor de Forenklede Fælles Mål blev gennemgået for at give os faglærere et overblik over den jungle af mål, vi befinder os i. Her vil jeg prøve at referere lidt: Forenkling af Fælles Mål har to hensyn: Reduktion og konkretisering. Det skal være klart for alle, hvad eleverne skal kunne (lærer, pædagoger, leder, elever/forældre). Der skal være fokus på, hvad eleverne skal lære, og ikke hvad de skal lave. Fælles Mål skal understøtte fokus på elevernes læringsudbytte – ikke indhold. Det sidste kan være en udfordring, når man som jeg, siden mine første didaktiktimer på lærerseminariet i slutningen af 90'erne, altid har fået at vide, at ud fra indholdet af undervisningen, som er valg af aktiviteter og materialer, laves undervisningsmålene. Nu er det læringsmål, der er i fokus, mere konkrete mål, der skal bruges som redskab i den daglige undervisning som en hjælp til progression. I de nye fagformål har engelsk 3 kompetenceområder. Inden for hvert område er der nogle videns- og færdighedsområder, man skal forholde sig til:

Mundlig kommunikation, 6 videns- og færdighedsområder:

Lytning
Samtale
Præsentation
Sprogligt fokus
Kommunikationsstrategier
Sproglæringsstrategier

Skriftlig kommunikation, 4 videns- og færdighedsområder:

Læsning
Skrivning
Sprogligt fokus
Sproglæringsstrategier
Kultur og samfund, 3 videns- og færdighedsområder:
Interkulturel kontakt
Engelsk som adgang til verden
Tekst og medier

Færdighedsmålene har fokus på, hvad eleverne skal kunne. Vidensmålene hvad eleverne skal vide. Så man skal altså have en viden for at opnå en færdighed. Det kunne være interessant at kigge på nogle af de enkelte faser inden for faget. Videns -og færdighedsområderne er inddelt i faser. Det vil sige, alle områder har deres egne faser. De faser, jeg er optaget af, beskriver færdigheds- og videns-målene i 1. -4. klasse. Jeg vælger et område inden for kompetenceområdet Mundtlig kommunikation: samtale. Mundlig kommunikation – Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsemner på engelsk (efter 4. klasse)

Samtale fase 1	Eksempler på læringsmål	Samtale fase 2	Eksempler på læringsmål	Samtale fase 3	Eksempler på læringsmål	Samtale fase 4	Eksempler på læringsmål
Eleven kan deltage i sproglege Eleven har viden om engelsksprogede lege	Eleven kan lege engelske lege Eleven kan sige de engelske sætninger, de bruger i klassen såsom goddag og farvel Eleven tør tale efter læreren	Eleven skal stille og besvare enkelte spørgsmål ved hjælp af faste fraser Eleven har viden om enkle spørgsmål de fraser	Eleverne kan svare på et spørgsmål Eleverne kan stille et spørgsmål Eleverne kan omformulere spørgsmål til svar Eleverne kender de engelske spørgeord	Eleven kan deltage i enkle, forberedte samtaler om nære emner med støtte Eleven har viden om støtte - materialer	Eleverne kan anvende de engelske spørgeord Eleverne kender til faste vendinger og udtryk Eleverne kan spørge om lov til at låne en blyant, gå på toilettet m.v. Eleverne ved det hjælper at øve sig på det, de vil sige	Eleven kan deltage i enkle, spontane samtaler om nære emner Eleven har viden om enkle fraser til at reagere på det sagte	Eleverne kan svare på spørgsmål om deres fritid, skole, hjem og familie Eleverne kan indgå i rollespil Eleverne kender til høflighedsfraser

Det ville være nærliggende at tro, at hver fase er udtryk for et klassetrin. Således er det ikke direkte tænkt, men som en kursusleder tolkede det, kan man godt gå ud fra, at fase 1 er gældende for 1. klasse. Det kan man, hvis man starter engelsk i 1. klasse, men 2. klasserne startede også op med engelsk og begyndte i fase 1. Faserne er tænkt som glidende overgange, og man kan vende tilbage til en fase, hvis man vurderer, at læringsmålene ikke er nået, eller man kan vælge en fase, således at man ud fra den kan få formuleret læringsmålene. Her bliver det tydeligt, at det ikke er indholdet eller emnet, der er i fokus mere, men læringsmålene – hvad skal eleverne lære. Målene dikterer indholdet.

Kompetencemålene er de faglige læringsmål. Færdigheds-og vidensmål er 1-årige læringsmål. Det er her faserne kommer ind. Ud fra dem laves undervisningsforløbene. Hvis man går tilbage og ser på fase 1 vil man opdage, at et af læringsmålene er, at eleven kan lege engelske lege. Der er fokus på den legende tilgang til faget det første år. Ligeledes er et eksempel på et læringsmål, at eleven tør tale efter læreren. Det er meget konkrete mål, og det var også det, der var en del af hensigten med forenkling af Fælles Mål. Konkrete og synlige mål – for børn, forældre og lærere. Progressionen i den mundtlige kommunikation ses, når man læser læringsmålene for de forskellige faser. I 4. klasse lige nu indgår eleverne fx i et rollespil, som er et af læringsmålene efter fase 4.

Hvor er vi nu

Nu er der næsten gået to år med de nye tiltag for faget engelsk. Det tager tid at finde sin måde at gøre det på. Det tager tid at blive fortrolig med de nye forenklede Fælles Mål. Det kræver sparring, kurser, erfaring at få tilrettelagt en undervisning i 1. +2. klasse, hvor man føler det rykker, og hvor alt alligevel ikke skal gå op i lege. I 1. klasse er hovedvægten det mundtlige arbejde. Udgangspunktet er konkrete dagligdagssituationer, fantasi og eventyr. Alle får sagt noget i hver time – det er et mål. De er klar til det engelske sprog. De er åbne, nysgerrige og tør afprøve sproget. Og så er de legebørn, der elsker at blive præsenteret for alle de engelske lege. Der er en tydelig forskel på at starte engelsk i 3. klasse, hvor udgangspunktet er, at alle læser dansk. Det mærkes nu med 2. klasse, hvor det skiftlige kommer mere i fokus, at det lige tager lidt længere tid at komme igennem opgaverne. Det er også her, man skal gøre sig umage og vide, at der altid vil sidde nogle børn, der ikke helt har knækket læsekoden, og som stadig arbejder med det. De børn skal have ekstra opmærksomhed og støtte, ellers falder de hurtigt fra i det skriftlige arbejde. Jeg oplever progression, jeg oplever nogle børn, der tør sige noget på engelsk, der forstår mange instruktioner, der er ved at få opbygget et større ordforråd, der kender til flere fraser, der stadig elsker legene og som tør sige noget på engelsk, fordi vi helt fra starten har fået opbygget et Classroom Language, hvor man rummer hinanden, og hvor det er tilladt at prøve sig frem.

Skak udfordrer børns intellekt

Af Anders Høegh – SFO pædagog

Jeg har i indeværende skoleår to ugentlige matematiktimer i 2.klasse. Som pædagog er det ikke en rolle, jeg har været vant til tidligere i mine efterhånden ti år som skolepædagog – heraf de knapt syv på Århus Friskole, men en rolle jeg nyder meget. Jeg har været med som hjælp/støtte/ekstra voksen i klassen gennem mange år og ser det som et vigtigt element i at være ansat som pædagog på en skole. Men det er første år, jeg har faste skemalagte timer alene med en klasse.

Selvom der står matematik på skemaet, er det ikke skolebogs-lægge-tal-sammen matematik – det er **skak**...

Men hvorfor bruge matematiktimer på at spille skak? Er det ikke bare noget, man kan gøre i SFO'en? Der er lavet flere undersøgelser – både i Danmark og i udlandet, der viser en positiv effekt af at bruge skak i matematikundervisningen. Flere af undersøgelserne gennemgås i "Skoleskak som forebyggende specialundervisning", en rapport som Dansk Skoleskak udgav i 2011¹. Her er det et gennemgående tema, at skakundervisning ikke kun styrker indlærings- og koncentrationsevnen, men også har en social effekt.

Michael Rosholm – en af forskerne bag en nyere dansk undersøgelse fra september 2015 - "Your Move: The Effect of Chess on Mathematics Test Scores" udtaler:

*"Den simple konklusion er, at skak gør eleverne bedre til matematik end matematikundervisning gør. Og det virker faktisk for dem alle sammen. Det er ikke sådan, at der er nogen, der ikke har gavn af det."*²

En simpel konklusion? Skak er bedre end matematikundervisning? Skal vi så droppe matematikken helt og bare spille skak? Nej, selvfølgelig ikke. Men skak kan bruges til at opøve nogle strategier til at tænke mere abstrakt og langsigtet. Eller som hjerneforskeren Kjeld Fredens siger det:

*"Et brætspil som skak udfordrer børnenes intellekt. Det udfordrer deres evne til at kombinere, og det udfordrer deres evne til at tænke langt."*³

Det følges op af generalsekretæren for Dansk skoleskak – Mads Jacobsen:

*"Via skoleskak lærer børn og unge at tænke sig om og vente på, at andre skal tænke sig om. De lærer koncentration, selvstændighed og analytiske evner. Kompetencer der både kan bruges i skolen og senere i livet."*⁴

Aha! Udfordre intellekt, tænke langt, lægge planer, tænke sig om og have tålmodighed til at andre tænker sig om. Fede kompetencer at få med sig skulle jeg mene. Og undersøgelserne taler som ovenfor nævnt deres ganske tydelige sprog – det giver god mening at bruge skak i matematikundervisningen.

Det var så slut på den mere teoretiske del af nærværende indlæg – nu kommer så det mere praktiske; hvad er det så jeg (- og 2.klasse!) får ud af at spille skak to lektioner om ugen?

- Jeg oplever glade børn, der løber mig i møde og spørger, om vi skal spille skak i dag.

1 "Skoleskak som forebyggende specialundervisning" - rapport udarbejdet af Dansk Skoleskak i 2011.
http://www.skoleskak.dk/images/filer/dokumentation/Skoleskak_rapport_forebyggende_specialundervisning.pdf

2 Professor Michael Rosholm i interview med TV2 Østjylland 19/1 2015.
<http://www.tv2oj.dk/artikel/241685>

3 Hjerneforsker Kjeld Fredens i artikel fra 26/6 2005 "Sluk PC'en og spil skak!"
<http://nyheder.tv2.dk/article.php?id-2532305>

4 <http://skoleskak.dk/om-os/hvem-er-vi-hvad-gor-vi>

- Jeg ser en 2.klasse, der kan være fuldstændigt opslugt af en gennemgang af et skakparti fra 1956 med en meget ung (13 år gammel) Bobby Fischer – længe inden han blev verdensmester i 1972.
- Elever der sidder stille og koncentrerer sig om et spil skak.

Da jeg startede med skaklektionerne efter sommerferien, var der meget stor forskel på, hvor meget (eller lidt) eleverne på forhånd kendte til skak. Så i starten var der nogle, der hyggespillede, mens andre fik gennemgået brikker og regler. Nu er alle med og ved, hvad vi snakker om og kan give gode forslag på løsninger af skakopgaver.

Skakundervisningen varierer mellem teoretisk gennemgang og tid til at spille noget god skak med hinanden. Nogen gange er det lidt op ad bakke at forklare om "gafler" og "bindinger" (og det handler ikke om hverken bestik eller skistøvler...), men fedt at se når de bruger deres nyerhvervede viden i et senere parti. Andre gange er det befriende at opleve elevernes glæde ved at genspille et af deres egne partier på det store demonstrationsskakbræt på tavlen, så alle kan se og lære af hinandens geniale træk og fatale fejltagelser.

Vi har arbejdet med notering af skakpartier, hvor eleverne selv på rigtig skak-facon skriver deres træk ned og bruger skakbrættets koordinatsystem til hurtigt at kunne beskrive et træk. I starten af skoleåret når vi gennemgik en skakopgave på demonstrationsbrættet kunne eleverne sige "flyt den der brik der hen til det der felt" - nu foregår det med "flyt springeren på c3 til d5, så den truer løberen på b6." Og alle i klassen forstår, hvad der menes. Sejt!

Nu flyttes brikkerne ikke planløst rundt – der er ide og omtanke bag trækkene. Der er blevet øvet i, at det ikke altid handler om at kunne slå modstanderens brikker – det kan også være en fordel at beskytte sine egne.

Vi har spillet skaklege som "Tapre Riddere", "Listige Løbere" og "Bondeskak", hvor brikernes betydning og funktion bliver tydeliggjort. Vi har spillet "Peters Hjul" - et spil, hvor man rykker en plads til siden og derved skifter modstander, brikker og bræt hvert andet minut og straks skal fortsætte sit "nye" spil. Det kræver ganske megen omstillingsparathed og overblik – noget som de klarer flot.

Og hvad med det sociale? Hvor er det dog skønt at se drenge og piger i 2.klasse sidde sammen og være fordybet i et spil skak sammen. Og jeg tror efterhånden, at stort set alle har spillet mod alle. Vi giver hånd og ønsker "god kamp" inden hvert parti, der er ingen sure miner over at tabe, og selv om man godt ved, hvem der er en af "de gode", så er det ikke noget, der skiltes med. God stil der!

Og husk:

"Der findes ikke gode eller dårlige skakspillere – kun gode eller dårlige træk."

Siegbert Tarrasch

Links:

"Your Move: The Effect of Chess on Mathematics Test Scores"

- interview med Michael Rosholm hvor han forklarer om nogle af hovedpunkterne fra undersøgelsen. <http://www.tv2oj.dk/artikel/241685>

- hele forskningsartiklen. <http://skoleskak.dk/wp-content/uploads/2016/02/Your-Move-The-Effect-of-Chess-on-Mathematics-Test-Scores.pdf>

Og så gik der lige 20 år...

Af Ingrid Jørgensen

Da jeg blev ansat for 20 år siden, var det fordi skolen manglede en læselærer. Læsekonsulenten havde ymtet noget om, at der skulle sættes ind tidligere. Vi havde dengang fire store børn, som ikke kunne læse, og hvor der ikke var skelnet imellem, hvorfor de ikke kunne. Som følge af at de ikke kunne læse, kneb det også med andre ting.

Jeg tænker tit på det ene stykke A4 papir, hvorpå der stod 4 navne, 4 personnumre, 4 linjer og en underskrift fra skolelederen. Det var den administration, der dengang skulle til på et år for at få midler til specialundervisning.

Ved hjælp af en god ven fandt jeg ud af, at vi faktisk var berettiget til 40.000 kr. mere, end vi havde fået. "Du er da dygtig", sagde skolelederen, da jeg havde ringet til ministeriet og fået rettet fejlen. Måske var det det, der inspirerede bestyrelsen til at foreslå, at min ansættelsesgrad de følgende år kunne afhænge af, hvor mange penge jeg kunne skaffe.

Der er sket meget i mellemtiden både med skolen, administrationen, tilskuddet, undervisningen i det hele taget, specialundervisningen, inklusionen og med min ansættelse.

Lige nu modtager skolen omkring 800.000 om året til specialundervisning og inklusion i skole og SFO. Pengene til skolen bliver administreret af staten, pengene til SFO bliver tildelt af kommunen. Nogle af pengene er beregnet til navngivne børn med særlige behov, andre til den almindelige inklusion. Administrationen af det tilskud tager naturligvis tid og fylder endog en del A4-ark. Til gengæld er arbejdet også blevet opkvalificeret. Det er rigtig godt, at der er krav om, at andre kigger med: skolepsykologer, skolelæge, familierådgivere, sundhedsplejerske, sagsbehandlere, BUC og revisor. Det er også med til at opkvalificere os.

Modellerne for tildeling af penge er skiftet gennem årene. Den seneste model er mere skolevenlig end de tidligere. Skolevenlig på den måde, at man fra regnskabsårets start ved, hvad man får - i hvert fald i skoledelen. Den model gælder 2016 med, så skal der vedtages en ny.

Pres på økonomien

Der er pres på skolernes økonomi i disse år, også når det gælder økonomi vedrørende inklusion. Hver gang skolen får penge til specialundervisning, koster det også penge. Det hænger sammen med tilskudsmodellen.

Det får nogen til at spørge, om det virkelig kan være meningen, at vi skal have alle slags børn. Om tiden ikke er inde til at sortere børn fra skolestarten. Jo mindre man ved om det, jo mere tilbøjelig er man måske til at tænke, at det er børn med den eller den slags problematikker, som er for svære at inkludere. Men det er en uhyrlig tanke. Diagnoser, undersøgelser, udredninger skal jo bruges til at gøre indsatsen over for børn mere præcis, ikke til at sortere børn.

Det betyder selvfølgelig ikke, at vi kan have alle slags børn her på skolen. Vi skal kun sige ja til børn, hvis vi kan magte opgaven. Ingen børn er tjent med at være på tålt ophold. Vi skal blive ved med at holde øje med, at der er en progression for det enkelte barn.

Man kunne også spørge, hvad der har ændret sig så meget på 20 år, siden pengene ikke rækker.

En forklaring er nok, at ambitionsniveauet er ændret. Samtidig med at kravene til uddannelse i samfundet er ændret, er ambitionen om at løfte alle børn også ændret. Engang handlede det om læsning, nu handler det om rigtig mange andre problematikker.

En anden forklaring er, at amterne er forsvundet med alt hvad der var af penge og ekspertise i det system til de allermest udsatte elever.

En tredje forklaring er, at koblingsprocenten er faldet drastisk i de år.

Koblingsprocenten er forholdet mellem folkeskolens udgifter og vores tilskud til helt almindelig skoledrift. Engang var den 85%, nu er den 71%.

Hvad er inklusion?

Men hvad er inklusion? Inklusion er et mærkeligt begreb, for jo mere det lykkes, jo mindre betydning har ordet, og jo mindre synligt er det.

Når jeg kigger på en klasse, der har gået her en del år, kan jeg ikke sige, hvem "inklusionsbørnene" er. For det er jo på en måde dem alle sammen. Over halvdelen af en klasse vil typisk på et eller andet tidspunkt i deres skoletid have haft gavn af inklusionsindsatsen. Det kan være læsehjælp, matematikhjælp, hjælp i forbindelse med skilsmisse eller andre kriser i hjemmet, åben rådgivning med PPR, undersøgelser, yderligere udredninger, henvisninger, netværksmøder osv.

På samme måde er det vanskeligt at sige, hvem "inklusionslærerne" er, for hvis vi ikke alle arbejdede for det samme, nemlig et ligeværd og gode relationer blandt børn og voksne, ville ingen inklusion lykkes. Der er vi heldigt placeret, fordi hele vores menneske- og skolesyn hviler på en årelang tradition her på skolen.

En ny vision

I 2012 så vi den nye udfordring med besparelser på specialundervisning og inklusion. Takket være vores landsdækkende samarbejde med andre lilleskoler, blev det lysende klart, at status quo ikke kunne opretholdes. Den gamle ordning kunne ikke blive ved med at fungere, fordi skolerne søgte flere og flere penge, og fordi pengene kom fra en lukket pulje, som var afsnøret af de midler, der i forvejen var afsat til privatskolerne. Med andre ord kom der en interesse modsætning mellem skoler, som afviser krævende elever, og skoler, som ser inklusion som en naturlig pædagogisk udfordring. Det skal understreges at ordningen i sin tid blev indgået frivilligt af alle privatskoler i Danmark. Meldingen fra vores skoleforening lød dengang, at vi blot ventede på at systemet brød sammen.

Det var et ret stort pres at være i, men det pres blev til et afsæt. Jeg uddannede mig til supervisor. Det hjalp mig til at se tingene i et andet perspektiv.

Jeg lavede et oplæg for mine kolleger og en vision for det videre arbejde. Den findes i en lidt ældre udgave af Pædagogisk Rapport.

Det blev også et afsæt for skoleforeningen, idet Lilleskolerne nu arbejder sammen med Friskolerne om at påvirke den politiske situation til gavn for små skoler, der vil inklusionen.

Inklusionsteam

Det første der blev klart for mig var, at ingen -ikke engang jeg ;-) kan gøre det arbejde alene! Vi skulle have et inklusionsteam, så vi var flere med indsigt i pædagogikken og vilkårene. Flere til at finde ud af hvordan vi kunne håndtere udfordringen med at udvikle en skole med plads til mangfoldighed, selv om vilkårene bliver sværere.

Det første spørgsmål kunne lyde: Hvad får man for 10 timers arbejde? Der er mange måder at bruge sin arbejdstid på. Når man er inklusions- eller specialundervisningslærer, handler det ikke bare om så og så mange timer til historie, dansk eller samfundsfag. Det handler meget mere om, hvordan man hjælper børnene bedst med de midler, man nu engang har.

En forestilling om at sidde helt alene med et enkelt barn eller at være omkring det i alle frikvarterer og pauser er urealistisk. Det er heller ikke det, der hjælper børnene bedst. Vi vil altid gå efter de store overskrifter: selvhjulpenhed og selvstændighed.

Det er selvsagt mere rentabelt at undervise grupper end enkeltelever.

Viden er også resurser.

Med andre ord: vi bliver nødt til alle sammen at blive dygtigere, hvis opgaven skal lykkes. Det betyder, at tid til sparring, supervision, vejledning udefra og uddannelse er givet godt ud, selv om tiden skal tages fra den samme pulje.

For mig at se er opgaven, at så mange børn som muligt udfolder deres evner og egenart så godt som muligt. Mangfoldighed er og bliver en styrke.

Det betyder ikke, at vi bare kan klare alt. Men det betyder, at vi kan meget, og at vi kan skelne på et mere kvalificeret grundlag.

Virker det?

Inklusionsteamet består af fire personer:

Ingrid, koordinator og teamleder, står for grøn og ud af huset

Karin står for orange

Bertel står for SFO

Marie er skoleleder og har dermed et overordnet ansvar både for pædagogik og økonomi.

Teamet holder møde en gang om måneden 2 timer. Vi sparrer med hinanden, tager beslutninger, inviterer kolleger til sparring, sørger for ansøgning af tilskud, beslutter netværksmøder etc.

Vores erfaring er, at det styrker samarbejdet på hele skolen. Især er samarbejdet mellem skole og SFO blevet løftet væsentligt.

Det opkvalificerer os i teamet, men også kolleger.

Det giver større overblik.

Det giver mindre sårbarhed (for skolen og for den enkelte)

Det samler erfaringerne.

I sidste ende kommer det børnene til gode, fordi vi hurtigere og mere effektivt kan gribe ind ved mistroivsel eller manglende læring. Med andre ord: det virker.

Klassekonferencer

Med i visionen var også et større og mere kvalificeret samarbejde mellem de lærere og pædagoger, som har en klasse. Det har taget et stykke tid, men nu er vi i gang med klassekonferencer. En klassekonference er, at de voksne omkring en klasse en gang om året sætter sig sammen og giver sig tid til at tale om klassen. Det kan være om klassen som helhed, om udfordringer i det sociale eller faglige. Det er klasselæreren, der indkalder og laver dagsorden. Kontaktpædagogen fra SFO deltager, ligesom en fra inklusionsteamet gør.

Meningen er, at vi skal lære af hinanden, at vi skal holde øje med, om alle børn er i trivsel og læring. Vi skal også holde øje med, om der er brug for mere hjælp, end der bliver givet.

Vi er stadig ved at arbejde på det, og vi har endnu ikke evalueret. Men vores foreløbige erfaringer lover godt.

Nye udfordringer

Som sagt er den gamle ordning for tildeling af penge brudt sammen. Vi er pt. i en overgangsordning. Dansk Friskoleforening er netop nu ved at indsamle erfaringer fra Lilleskoler og Friskoler, om hvordan netop vores skoler håndterer inklusionsopgaven. Det skal være med til at danne grundlag for det kommende politiske arbejde omkring inklusion. Det handler både om økonomi, pædagogik og organisering.

Vi vil selvfølgelig give vores bidrag i erfaringsindsamlingen. Og så vil vi håbe, at vores forening kan være med til at påvirke den økonomiske ramme, så skoler, der rent faktisk løfter en så vigtig samfundsopgave, som inklusion også er, også får økonomisk mulighed for det.

Samtidig håber vi, at skoleforeningen også fremadrettet vil være med til at danne base for samarbejdet mellem skolerne på landsplan. Vi har behov for at udveksle med andre skoler i det hele taget, men vi har især behov for at udveksle med skoler, der arbejder under de samme vilkår, som vi gør.

Så det bliver spændende at se, hvordan det hele ser ud om 20 år.

DEN NÆRE SAMTALE

Af pædagog Lars Jacobsen

Når børn oplever en krise i deres liv, er der mange forskellige måder at forsøge at hjælpe barnet på. Alt afhængig af hvilken type krise, det handler om, og hvem der eventuelt er involveret i krisen.

Jeg synes, det er vigtigt, at voksne, der kender barnet, hurtigt bliver enige om, hvad de forestiller sig, barnet har brug for af hjælp. At de laver en handleplan og i fællesskab prøver at sortere i, hvad der hører til hvor. Der vil ofte være stærke følelser indblandet, og derfor er det alt afgørende, at forsøge at skabe tillid blandt de samarbejdspartnere, der skal hjælpe barnet.

Netværksmødet på ÅF

På Århus friskole samler vi de voksne, der er i tættest kontakt med barnet. Det vil sige forældre, klasselærer, klassespædagog og andre barnet kunne have en tæt relation til. Der bliver sammen med skolens koordinater, derefter lavet en beskrivelse af barnets ressourcer, barnets udfordringer, og hvad vi skal arbejde hen imod for at hjælpe barnet.

Jeg vil beskrive, hvad min rolle som pædagog kan være i den proces, der ligger efter dette møde, altså når vi er blevet enige om, hvad der skal arbejdes videre med.

Jeg vil i denne pædagogiske rapport tage udgangspunkt i en konkret sag. Jeg vil beskrive de faglige overvejelser, jeg gjorde mig, da jeg valgte at bruge *den nære samtale* med udgangspunkt i dagbogsformat.

Overvejelserne og rammerne

Da jeg i den konkrete situation valgte at bruge dagbogen som omdrejnings -punkt for samtalen, handler det om, at dagbogsformatet både rummer muligheden for den nære og løse samtale og den mere styrende og professionelle beskrivelse og dokumentation. Jeg har tidligere brugt denne form for samtale på ÅF og tænkte drengen og jeg ville kunne få udbytte og glæde af det.

Jeg vurderede, at drengen var nået til et uhensigtsmæssigt låst "verdensbillede" af, hvordan hele hans situation så ud, så det var enormt vigtigt for mig, at den første periode blev præget af stor **anerkendelse og omsorg**.

Dernæst skulle vi sammen finde ud af, hvilken **form/læringsstil**, der ville passe ham bedst, så jeg kunne hjælpe ham med at få et sprog, der forhåbentlig kunne ende med en positiv **refleksion**.

Vi skulle mødes hver dag, inden han blev hentet, og dagbogen bestod af en mappe (A4) inddelt i fire rum:

Rum 1: Her kunne klasselæreren beskrive gode og mindre gode daglige situationer og afslutte med en smiley og talbeskrivelse fra 1 til 10, når skoledagen var omme. Dette gøres, uden at drengen er der.

Rum 2: Her læser jeg og drengen, hvad læreren har skrevet, og vi udfylder sammen hans skolerum.

Rum 3: Dette udfyldes af mig, mens han sidder og lytter på.

Rum 4: Dette udfyldes af ham selv i samarbejde med mig.

Anderkendelse og omsorg

Som beskrevet tidligere var drengen meget ramt og fastlåst, da vi startede samtalerne. Det var vigtigt for mig at vise, at jeg anerkendte hans følelser og godt kunne se, hvor ked af det, han var. Vi snakkede om, hvad det gjorde ved ham, og ikke hvis skyld det var. I løbet af en uges tid begyndte jeg at gentage, hvad barnet fortalte (backtracking), hvilket giver en følelse af at blive hørt og en mulighed for at tilpasse/rette, hvis man mener det anderledes. Det blev hurtigt tydeligt, at samtalerne virkede som en ventil, og selvom der var mange triste historier, gik vi altid derfra med en high five og en positiv kommentar.

Form/læringsstil

Jeg vurderede efter små to uger, at der var tilpas tryghed og tillid til, at vi kunne tage fat på konkrete episoder, men først var det vigtigt at prøve at forstå, hvilket sprog og hvilken form, der ville være bedst. Der blev snakket i metaforer og tegnet - det virkede klart bedst, når vi legede/vendte situationerne igennem disse to former. En samtale handlede om, at han følte noget pressede ham ned i jorden rent fysisk, og vi snakkede om det at slæbe rundt på en rygsæk fyldt med sten. Kort tid efter havde vi fundet en rygsæk, fyldte den med sten, og var blevet enige om, at vi langsomt ville tømme den sten for sten, når vi følte, noget var blevet lettere.

Refleksionen

Denne fase er enorm vigtig, fordi vi som mennesker helt naturligt bliver revet med, når tingene bliver lettere og lysere. En lang periode med usikkerhed, ked af det, angst, frustration osv. sætter sine spor, og det virker nærmest berusende at kunne begynde at se positivt fremad. Selvfølgelig skal man i denne periode glæde sig (det har man brug for og fortjent), men som fagperson er det vigtigt at holde fast på styringen og aftalerne. At kunne begynde at reflektere er jo altafgørende for at komme videre fra en fastlåst situation. Der blev i denne periode lavet mange tegninger og spurgt nysgerrigt til, hvordan han oplevede situationerne, men også til, hvad han troede, de andre tænkte. Det er her, man holder fokus på at udfordre og udforske nysgerrigt. Her bliver der stillet en masse hv-spørgsmål, og vi begyndte stille og roligt at give små opgaver/udfordringer til næste gang. Det kunne f.eks. være, at han skulle holde øje med små episoder, der kunne komme i "pytkassen" - eller som han selv beskrev det "*det her er bare en lille pissemyre, der kravler på væggen....og nu er den væk.*"

Efterfølgende begyndte vi selvfølgelig, at samle på myrehistorier.

En anden opgave bestod i at mærke efter i maven, hvornår han begyndte at blive ked af det, sur eller rasende og prøve at give mig nogle ideer og forslag til, hvad han kunne gøre i disse situationer. Han fortalte kort tid efter, at han havde oplevet en episode med nogle drenge, hvor han følte sig uretfærdigt behandlet og beskrev: "*det føltes, som om jeg stod på en landmine, og jeg vidste, hvis jeg flyttede mig, sprang jeg i luften*". Landminen blev tegnet og mit forslag var, at han inde i hovedet skulle forestille sig, at han lagde en sten på stift, så den ikke sprang, når han flyttede sig. Det betød, at han fik et par vigtige sekunder til at trække vejret og derfor bedre kunne træffe et fornuftigt valg. Jeg spurgte ham, hvad han kunne gøre, når landminen var sikret, og han sagde straks: "*så kunne jeg hente en voksen*".

I dag er han kommet et vigtigt skridt videre - først at hente en voksen, når han selv har forsøgt at løse konflikten.

I skrivende stund bliver dagbogen/samtalen brugt, når enten forældre, skolen, barnet eller jeg synes, det er nødvendigt.

For mig er dette forløb set i en faglig kontekst vigtig, fordi vi ofte som fagfolk kommer til alt for tidligt i forløbet, at ville give børnene redskaber til, hvad der kan løse konflikterne, og vi ofte bruger sproget alene til at formidle dette budskab.

Det skal afslutningsvis siges, at der sideløbende blev arbejdet med flere andre faktorer, såsom klassens trivsel, drengegruppens sprog og udtryk, samt hvordan man løser konflikter og henter hjælp - også steder, hvor der ikke altid er voksne.

Inklusionsarbejde i Orange

Støttelæreren afvikles, inklusionslæreren indvikles og udvikles

Af Karin

For nogle år siden blev Ingrid og jeg enige om at dele opgaverne på den måde, at jeg var praktisk ansvarlig for Rød og Store Gul med hensyn til støtteopgaver. Jeg er med i Rød/Orangeteam og deltager i primært Røde lejre, fælleslejre og nogle klasselejre. Med de nye regler søges der ikke længere timer til det enkelte barn, kun hvis behovet er 12 lektioner eller mere.

Da det ikke er timer, der på samme måde skal følge det enkelte barn, giver det nu mulighed for at tænke inklusion, støtteundervisning, ekstra undervisning på nye måder. På den måde bliver jeg inddraget i mange forskellige sammenhænge med mange forskellige børn.

Viden om børnene/ børnenes viden

Børnene er utroligt dygtige til at fortælle, hvad der præcist er svært for dem, eller hvad der kan hjælpe dem bedst. Jeg lærer hele tiden noget nyt af og om dem. De fortæller også, når de har brug for pauser, for ro, og når de kan selv.

Vi har mange forskellige dejlige børn med forskellige udfordringer. Børn vi selvfølgelig vil og skal inkludere mest muligt, både socialt og fagligt. Børn, der har god gavn af, at der er to lærere i klassen, og at de ind imellem undervises på små hold.

Børn der har brug for hjælp til at kunne manøvrere hensigtsmæssigt i det sociale felt.

Børn der har brug for hjælp til at få overblik over opgaver.

Børn der synes matematik er håbløst etc.

Det er vigtigt, at det er klart for barnet, hvad det er, han/hun træner. Jeg bruger tid på at afklare og aftale med dem, hvad der er næste mål.

For at jeg kan være fleksibel og være der, hvor der er mest behov, bliver mit skema lavet om fire gange om året.

På den måde giver det mulighed for kursus, men også for kontinuitet.

Vi bytter roller og fokus

Sidste år, da 6.kl. var 5.kl., ville Asger gerne arbejde med en lille gruppe fra klassen og var optaget af at få dem til at blive bedre til at læse og stave. Vi aftalte, at han i en periode lavede et læse/stave forløb med en gruppe, fire gange om ugen i en given periode. Jeg underviste resten af klassen.

Det var en rigtig spændende periode. Fordelen for Asger og børnene var, at de virkelig fik bygget relationer. Han fik et stort kendskab til, hvad der var på spil for den enkelte. Hvad der var svært fagligt for det enkelte barn, hvad der var motiverende og udviklende. Et fagligt og socialt kendskab, som har været en stor fordel for det videre arbejde.

Det har stor betydning at få den indsigt og kunne bruge tid på fordybelse.

Det er en god erfaring, som vi bringer med ind i arbejdet med to undervisere i en klasse. Relationen og motivationen betyder rigtig meget for at kunne lære. Her tænker jeg både socialt og fagligt.

Arbejdet i klassen.

Når vi er to i klassen, har vi aftalt, hvem der gør hvad. Jeg er som regel den, der støtter de børn, som er ekstra udfordret. Hvis de selv kan arbejde eller er godt i gang, kan jeg hjælpe andre børn. Vi kan lave makkerpar, hvor de kan hjælpe hinanden. Det kan også ske, at vi voksne bytter roller, ud fra hvad der giver mest mening i den pågældende time. Nogen gange deltager alle i den første del af undervisningen. Det kan være oplægget til en opgave. Derefter kan jeg tage en gruppe ud og arbejde med dem.

Jeg er altid åben overfor at andre, end lige de børn der har mest behov, kan deltage i gruppen. Behov kan jo være meget forskelligt og periodisk. Det er altid en balance, og jeg overvejer altid gruppesammensætningen.

Jeg tror, det har stor betydning for børnenes selvværd og tryghed, når de skal lære nyt, at der er den åbenhed.

At der er flere øjne til at se og to personer til at undervise, åbner nye veje.

Hold på tværs af klasser

I de sidste år har jeg i perioder arbejdet med små hold på tværs af klasser.

Børnene skal selv sige ja til at være på de hold, og de skal have et klart mål.

Det kan være befriende for børnene at vide, at der også i andre klasser er børn, der har brug for lidt ekstra undervisning. At det ikke kun er "mig". Jeg taler altid først med børnene, og fortæller dem om det hold, jeg har tænkt mig at lave.

Hold fra samme klasse

Nogen gange opstår det i forbindelse med, at børnene selv kommer og spørger, om jeg ikke vil undervise dem lidt ekstra. De synes fx, at engelsk er lidt svært. De tør ikke sige noget på klassen. På de små hold bliver de inspireret af hinanden og kan øve sig i trygge rammer.

Nogen børn har brug for at arbejde kontinuerligt. Andre har brug for et kursus, hvor de i en periode har fokus på fx stavning.

Karins rum

Der er en stor åbenhed og tydelighed på skolen omkring hvilke børn, jeg arbejder med. Ofte beder børnene selv om at arbejde i en lille gruppe i "mit rum", da de har nemmere ved at koncentrere sig der og får hurtigere hjælp. Ofte kan de føle sig pressede af, at andre i klassen er hurtigere til at forstå og løse opgaverne.

Derfor arbejder de bedre og mere koncentreret, når det pres bliver taget af dem.

Når de oplever at blive mere sikre og få succes, kan de tage den følelse med ind i klasserummet igen.

Rummet kan bruges til grupperum, til hyggesnak, til alvorlige snakke, til at trække sig tilbage og læse og kan i princippet bruges af alle. Det tror jeg er med til at give den åbenhed om, at vi er forskellige og har forskellige behov, og det er helt ok.

It-rygsæk

I dette skoleår har jeg et særligt fokus-område, der hedder brug af it-rygsæk. Vi har fået mulighed for at få det samme it-system, CD-ord. som bruges i folkeskolen og på andre uddannelsessteder, når vi søger om it-hjælpe midler til ordblinde. Lige nu har vi flere nye brugere. Jeg arbejder med, at børnene skal undervise hinanden. At vi sammen finder ud af, hvad man kan bruge programmerne til, og hvordan man kan bruge dem. Det tager tid, at få det gjort til en vane, at bruge det hver dag. *Som et barn sagde til mig. Nu ved jeg hvorfor, det hedder It-rygsæk. Det betyder irriterende rygsæk.*

Det bliver min og mine kollegaers opgave, at det for børnene virkelig bliver en fordel og en glæde at kunne bruge den. At det giver mening.

Fleksbånd

I dette skoleår har vi indført fleksbånd. Det betyder at vi er flere fra Rødgruppens team, der har morgentime til ekstra undervisning. Det betyder fx, at en matematiklærer kan lave et lille matematikhold og undervise dem i en periode, en anden kan undervise i dansk. Flexbånd er både tænkt som ekstra fagundervisning, men kan også være dans, guitar eller tegning. At det er så bredt, er fordi vi gerne vil have børnene på banen med ønsker om, hvad de gerne vil blive bedre til.

Vi arbejder med at udvikle det og skal inden skoleåret er omme evaluere, om det nu også er en god ide, og om det skal fortsætte i samme form.

Trivsel

Som inklusionslærer er jeg sammen med de andre lærere opmærksom på, hvordan børnene trives. Nogle børn, ved vi, har brug for ekstra hjælp, andre børn kan dukke op og i en periode have brug for noget ekstra.

Når børn ikke trives, gælder det jo om at finde ud af, hvad der er på færde. At få snakket med barnet, med forældrene, med kollegaerne. At få undersøgt/afdækket problematikken og sammen fundet frem til noget, der kan hjælpe.

I de her sammenhænge er jeg også med til at afklare, om der evt. er brug for mere hjælp, i samarbejde med de øvrige lærere og med forældrene.

Når der så kommer en lille en fra Lillegul forbi i Rød. En som jeg ikke kan huske navnet på, og som sikkert ikke kender mit navn, og tager mig i hånden og spørger, om jeg ikke vil hjælpe med at finde hendes sko i salen? Så føler jeg mig også helt inkluderet.

Empati og professionel kærlighed

Læringsmål, dokumentation og faglighed kommer i anden række i SFO. Vigtigst er det at kunne give noget af sig selv

Af Anne Cordero

Der er så meget fokus på faglighed i disse tider, og det er da også meget vigtigt at vide noget om det, man foretager sig med børnene og have en god faglig baggrund, så man som pædagog har en bevidsthed og et mål med børnenes udvikling.

Og at være så privilegeret, at man kan have indflydelse på at vise de fremtidige borgere i dette land, en glæde og fordybelse i spændende projekter, kræver at være en nærværende og autentisk voksen.

Men samtidig er der en sætning, der rumsterer i mit hoved. En sætning jeg hørte i forbindelse med en debat, der kørte i medierne for et par måneder siden, omkring pædagogers empati.

Den lød : ” Pædagoger skal turde elske børn”.

Det er en forsker, Ole Henrik Hansen, der har været med til et stort forsknings- projekt, ” Barnet i centrum”, som påpeger, at man ikke kan være sikker på, at man er specielt empatisk, bare fordi man vælger pædagogfaget. Den faglige læring er også meget afgørende, men den afhænger af, om der er empatiske pædagoger.

Jeg tænker, at dette er meget, meget vigtigt i vores arbejde. At vi ikke i vores iver efter læringsmål, dokumentation og faglighed, glemmer at give børnene noget af os selv. Når nogle børn tilbringer op til 9 timer på skolen, har vi som pædagoger pligt til at give dem professionel kærlighed.

Og det kan godt være, at vi nogle gange skal løbe rigtig, rigtig stærkt, for vi får jo flere børn i klasserne, og også flere børn med mange udfordringer, da vi skal inkludere specielle børn i højere grad end før. Men så er jeg af den overbevisning, at det er vigtigere at prioritere de nære situationer, fremfor f.eks. mange udflugter.

Jeg vil ikke være med til at måle kvaliteten i mit arbejde på, hvor mange projekter og spændende udflugter vi kan tilbyde, men jeg mener derimod, at kærligheden, nærværet og den sociale læring lige så godt kan ligge i de små hverdagsoplevelser.

Jeg synes, at det er vigtigt, at det enkelte barn møder kompetente voksne, som er oprigtig interesseret i at hjælpe dem på vej.

Skolen og SFO er jo ikke blot et sted, hvor børnene bliver passet, mens forældrene er på arbejde. Vi er med til at skabe livsduelige mennesker, bl.a. ved at give dem kærlighed og omsorg.

Og vi giver dem selvfølgelig en masse faglighed også. Det ene udelukker jo heldigvis ikke det andet.

Vi har i SFO i hvert fald tænkt os at fortsætte med vores årshjul, hvor vi fire gange om året finder et emne, og derefter bruger noget tid på at fordybe os i en bestemt ting, hvad enten det er kunst, rollespil eller genbrug..

Og det er i høj grad med engagerede pædagoger, som brænder for det de laver og som, i kraft af deres egen begejstring, får børnene med og viser vejen til fordybelse og faglighed at vores arbejde lykkes.

En inklusionsmedarbejders bidrag til faglighed og fordybelse

Af Bertel J. Hammer Hansen

(Alle navne i denne artikel er opdigtede)

Inklusionsmedarbejder! Hvad mon sådan en går rundt og laver ud over at gå til møder i skolens inklusionsteam, og så bruge alle sine kræfter på at bære så tung og fin en titel?

Jeg sidder i solen på en af kasserne i skolegården og ser, lidt diskret, på en gruppe børn der leger. Det gør jeg fordi, jeg vil se hvordan Hannah indgår i legen. Det er ind i mellem svært for hende at aflæse de andre, og det har nogle gange medført misforståelser og konflikter. Jeg sidder i behørig afstand, så børnene ikke føler sig overvåget og dermed forstyrres. Legen går meget godt lige nu. Hannah klarer i det hele taget skærene bedre og bedre.

Så jeg rejser mig og går over mod fodboldbanen, hvor nogle piger har kastet sig ud som iværksættere. De har slået sig ned som innovative bagere og bruger friske og anderledes råvarer som mudder og blade fra træerne. De spørger om jeg vil købe en kage. Og jo, det kan jeg vel godt få tid til. Jeg vælger en jordbærkage til 2 kroner, og den smager fremragende. Jeg er så glad for at se at Liza er så godt med i legen. Hun har haft det svært på det sidste og har nogle gange gået lidt for alene og tænkt for meget over skilsmissen derhjemme.

Som en del af inklusionsteamet, arbejder jeg med den mere indadvendte del af skolen. Jeg skal have øje for om alle er med. Tage en snak med ham som, lige nu, ikke helt kan indgå i den planlagte matematiktime. Fordi der er noget som tynger. Det kommer måske

til udtryk i timen som uro, der forstyrrer både ham selv og de andre. En snak i en sofa i et andet lokale kan måske gøre ham godt. Måske endda gøre ham parat til matematik.

Jeg arbejder, så at sige, på skolens inderside og min rolle er at understøtte både elever og lærere i deres initiativer og gøre mit til, at det hele kommer til at hænge sammen.

Århus Friskole er med bl.a. musik, teater og udlandsrejser en skole med en kraftig yderside. Skolen er synlig og børnene lærer at blive synlige. De lærer, på kryds og tværs, at stille sig frem, tage ordet, synge og danse. Heldigvis på denne dejlige afslappede Århus Friskole-måde, hvor det ikke-perfekte er i højsædet. Alle kan være med.

Men det er heldigvis også en skole, som har en stor vægt på den mere stille, indadvendte indsats. Og skolens lærere og pædagoger har i høj grad øje for det og er med på at vægte denne del, så der kommer balance i tingene.

Nå, men det ringer ind, og så må selv jeg afslutte besøget i det visionære bageri. Vi skal ind til en dansktime. Klasselæreren fortæller om Kim Fupz Aakeson og hans bøger, som skal læses i klassen. Villads har tydeligvis noget svært ved at sidde på sin skammel og lytte. Han forstyrrer både sig selv og sidekammeraten. Jeg sætter mig bag ham og masserer hans skuldre. Han falder til ro. Et trick jeg har lært af lærerne her på skolen. Det er hyggeligt og ofte meget virksomt. Meget bedre end at skælde ud. Her ville der også være risiko for at den udskældte ville føle sig forkert og så helt afbryde samarbejdet.

Så kommer Aron hen til mig og vil gerne have noget at spise. Aron har for tiden svært ved at spise. Noget i hjemmesituationen fylder og gør ham så urolig og ked af det, at han ikke kan få noget ned. Så når sulten så endelig melder sig, reagerer jeg med det samme. Vi går, midt i timen, ud i køkkenet og finder lidt frem.

Tilbage i klassen kan jeg se, at de er i gang med at skrive bogstaver og små ord på et papirark som er udleveret. Jeg kigger straks hen på Holger, for at se om han er kommet i gang. Han kan have lidt svært ved at få startet på den slags opgaver. Jeg ser straks, at han er kommet fint fra start og lader en rosende bemærkning falde.

Århus Friskole er en rummelig skole. Her kan de fleste føle sig godt tilpas. Der er ikke så mange etiketter at leve op til. Faktisk er den eneste jeg kan komme i tanker om, at det forventes, at man tager en sjov hat på til fastelavnsfesten. Og endda her er der plads til individuelle sidespring.

Så det eneste jeg reelt kan få øje på er: God stil, hvilket egentlig ikke er en etikette, men en god og ordentlig måde at omgås hinanden.

Den sidste time er slut, og nu er det tid til SFO. Jeg åbner døren ud til fællesrummet og hører med det samme Gerner bruge et beskidt sprog. Jeg går hen til ham og siger, at det sprog vil vi ikke have her på skolen. Vi vil have god stil. Det ser ud til at give mening for ham, så jeg har nok fået sagt det til ham på en ordentlig måde. Grænser er nødvendige og med til at give børnene tryghed.

Der blæser jo kolde vinde med øgede krav om at lære, lære og lære ind over Danmark. Og Århus Friskole ligger ikke helt i læ. Men skolen har stadig fat i den lange ende: Børnene skal trives og have det godt med sig selv. Så bliver de nemlig i stand til at lære noget og til at fordybe sig.

Århus Friskole skal også stå for faglighed og evnen til fordybelse. Det ville jo være et svigt, hvis en skole ikke stod for det. Men indsatsen på indersiden er her helt nødvendig og heldigvis højt prioriteret.

I de næsten 2 år jeg har været på skolen, har det ofte været snakket om Friskolens DNA. Nogle ser musik og bevægelse som de vigtigste dele, andre 8. klasses turen ud i verden. Når jeg tænker på Friskolens DNA, tænker jeg på evnen til inklusion, som en af de allervigtigste dele. Det oplevede som skolens vandmærke, da jeg startede på skolen og det gør jeg også nu. At føle sig inkluderet, er nok det allerbedste der kan ske for os mennesker. Når vi skal lære noget. Og som en forudsætning for at vi kan fordybe os i hinanden og livet. Inklusiv fagligheden.

OM MUNI MUNI MAHA MUNI SOHA

Om at være pedel – et arbejde, der også kræver rummelighed og væren

Af Svend Johansen

Pedellens daglige arbejdsopgaver som de opstår i løbet af året:

- At reparere alt og fixe alt det jeg selv kan i forhold til vedligeholdelse af skolen – og sørge for kontakten til håndværkere udefra i forhold til, når det er nødvendigt
- Sørge for/være behjælpelig med at klasserne fungerer i samarbejde med lærerne - det være sig indretning, maling, lys, projektor, flytte væg, ordne døre, vinduer m.m.
- Sørge for at fællesrummene fungerer efter gruppernes ønsker: Salen, Rød, Store Gul, Lillegul, Blå, køkken, baderum/toiletter, lærerværelse, stille-rum, musik m.m. - og nu også Naturstationen.
- Lytte til og være behjælpelig med ønsker fra bestyrelse og byggeudvalg, ledelse, SFO, køkken, rengøring, børn og forældre.

Ole og jeg har nu ansvaret for arbejdsweekender her på skolen.

Udearealer:

- Beskære buske, slå græs, fylde huller i parkering, feje gårdsplads, bygge plantekasser til baldamen, save et skævt bræt med ungerne i Grumserup. Jeg har været behjælpelig med at få Grumserup og Multibanen i Blå gård færdig.
- Og selvfølgelig rydde sne og salte efter behov.

Derudover:

- Kører jeg bus for skolen, esse-svejser og laver shampoo i juleværkstedet, underviser ungerne i, hvad det vil sige at være viking, laver festmiddag til lærerweekenden, leverer svedehytte til julefrokosten m.m.m.

At arbejde på Århus Friskole, med den store kontaktflade jeg har som pedel, kræver en stor rummelighed og væren - og det er en konstant og aldrig ophørende proces at arbejde med disse 2 begreber.

Også det at undervise i esse-smedning, at være viking/brug af viking-våben, vise/fortælle 7. klasse under konfirmationsforberedelsen, hvad en Blot og en lukket cirkel er - med tilhørende prøvesmagning af mjød fra horn, er en meget tilfredsstillende del af mit arbejde.

OM MANI PADME HUM – er et tibetansk mantra, jeg anvender i min praksis© VH Svend

VI SES TIL FASTELAVN

Reunion af legesøskende

Af Hans Martin Kjeldsen, Fotos Lars Madfar

Fastelavnsfesten på Friskolen er en dag med tusinder af spændende møder på kryds og tværs; møder mellem børn, ansatte, forældre, gamle elever, gamle elevers forældre, gamle elevers forældres forældre... Og møder mellem forhenværende ansatte, kommende elever og deres forældre og deres bedsteforældre og alle de andre – ja, alle sammen blandet i den store gryde, tilsat musik, slik, øl og kage... Og dér klokken 13 starter herlighederne med værtsklassens samba, og så er der FEST – og forhåbentlig en god indtjening til 7. classes kommende rejse .. Sådan er det!

At der inden kl 13 finder et andet møde sted er ikke så alment kendt. Et enestående og vigtigt møde som holdes hvert år i timerne før fastelavnsfesten – kun for særligt indbudte! Et møde mellem søskende; nemlig 9. klasse og deres næsten 25-årige legestoresøskende.. Fra dengang.. For 9. klasse er det mere end et halvt liv siden, deres legestoresøskende gik ud af skolen, og for de gamle elever har de sidste 8 1/2 år efter friskolen været fulde af uddannelser, valg, omvalg, rejser, bofællesskaber, arbejde, drømme, og hvad der ellers hører til et ungdomsliv.

Mødet handler om tiden efter friskolen; 9. klasse på tærskelen til den store vide verden, med efterskole eller ungdomsuddannelse eller andet som næste spændende stop – de gamle søskende med posen fuld af historier om, hvad der har virket – og hvad der ikke har.

Konkret begynder mødet med en lille velkomst ved værterne fra Friskolens Venner, i dette tilfælde er det Ivalo, Ditlev, Thomas og Eva, der har stået for at samle de gamle storesøskende og gjort klar i det nye værkstedslokale og dækket bordene med lækker brunch. Legesøskendeparrene har, lidt generte, fundet sammen, og en del ansatte fra skolen har også sat sig.

Så gives ordet først til de "små", som præsenterer sig og fortæller om deres planer efter 9. klasse.

Derefter er det de gamle elevers tur, og efter den første nervøsitet har lagt sig, flyder fortællingerne frit. Mødet får en tydelig og (især for en moden friskolelærer) rørende kvalitet i den troværdighed, de fortæller med. Især når man har været tæt på dem, og husker dem fra deres skoletid. Der er sket SÅ meget, siden de gik ud, og alligevel er de sig selv. Og selvom historierne og livsforløbene er meget forskellige (meget!), kan der findes fælles vigtige konklusioner i dem:

Husk at have hjertet med
Gør det du brænder for
Der er god erfaring i at tage fejl
Det er ok at vælge om

Værdifuld livsvisdom – og så med det uvurderlige twist, at den bliver overleveret på et meget aktuelt tidspunkt til de intenst lyttende 9.klasses elever af deres gamle legesøskende, rollemøder fra deres første skoleår, in real life!

Nogle af historierne er historier om nederlag eller planer, der måtte opgives, nogle indeholder glade beretninger om overraskende held og succes. Der bliver lyttet og grinet og mærket. Og mødet tjener ikke blot til inspiration for 9. klasse, men er også update til de fremmødte ansatte og de gamle klassekammerater, som selvfølgelig også følger med i hinandens liv.

Netværket omkring Århus Friskole er mega stort og broget og en bærende del af vores skoleidentitet. Legesøskende-ordningen er en af mange ordninger skabt til at styrke dette livsnødvendige netværk og fandenme en god opfindelse! Fastelavnsfestens reunion af afgangselever og deres tidligere legestoresøskende er osse fandenme en god opfindelse... efter sådan et møde, hvor lette og tunge livsberetninger skaber en ret intens atmosfære, hvor ens tanker har vandret vidt omkring og håb og medfølelse og latter har styrket netværket føler man sig så meget MED – That's the thing! TAK til Friskolens venner for at arrangere før-fastelavnsfest-mødet!

Der lyttes intenst til fortællinger om livet efter Friskolen.

I år ser den umiddelbare fremtid således ud for 9. klasse: 11x efterskole, 2x 10-klasse, 1x gymnasium, 2x HTX og 1x Udveksling i Argentina.

Bestyrelsens beretning

Bestyrelsens beretning er i år delt op i 3 afsnit:

- 1 Formanden Kristian Lassens beretning
- 2 Formand for Bygge og Vedligeholdelsesudvalget (BOVU), Ole Juels beretning
- 3 Næstformanden Lykke Moses indlæg.

Formandens beretning

Det sidste år har for mig været det mindst dramatiske i mine 3 år som bestyrelsesformand. Ingen lockout, ingen ny leder eller afgangende viceleder, ingen konkurs, færre utilfredse forældre og ingen langtidssyge medarbejdere. Så vores skole har fået et velfortjent pusterum, hvor der er plads til begejstring og fordybelse og til at kigge fremad. Så det er om at nyde øjeblikket og håbe på, at det fortsætter.

Jeg synes, at vi har en velfungerende skole med engagerede og ansvarsfulde medarbejdere, en dedikeret skoleleder og en velfungerende bestyrelse. Jeg oplever hver gang, jeg kommer på skolen, en skole med masser af smil og gang i den, børn, der færdes hjemmevant i et trygt skolemiljø med plads til både leg og læring. Og jeg oplever engagerede medarbejdere, der udover at undervise også tager ansvar for mange andre små og store administrative og praktiske opgaver, der skal løses, og som man som bestyrelse også har blik for.

Bestyrelsens samarbejde med skoleleder og medarbejdere fungerer godt, og jeg oplever, at vi arbejder i samme retning – der bliver løftet i flok på Århus Friskole.

Bestyrelsen vedtog på vores årlige bestyrelseslørdag i oktober en kompetenceplan, der beskriver bestyrelsens kompetenceområder. Sammenholdt med, at vi sidste år vedtog Bestyrelsens strategi for 2015-2019, synes jeg, at vi nu har et godt overblik over, hvad vores sigte og arbejdsfelt er for de kommende år. Det er en god fornemmelse at vide, at vi har diskuteret det overordnede grundlag for bestyrelsesarbejdet grundigt, således at vi ikke fægter i blinde eller hele tiden halter bagefter. Selve processen omkring afklaring af bestyrelsens kompetencer er foregået i samarbejde med skolens medarbejdere og leder og har været vigtig og givende.

Derudover har vi i bestyrelsen bl.a.:

- arbejdet med forældrekompetencer og hvordan man kan få disse mere aktivt i spil i forhold til skolens behov.
- sat skub i en ny hjemmeside.
- været aktive på facebook.
- arbejdet med at udarbejde en politik for rusmidler for børn, medarbejdere og forældre.
- haft besøg af Norddjurs Friskoles bestyrelse.
- været på lilleskoletræf og mødt ledere og formænd fra de andre lilleskoler.
- afholdt "Åben skole" arrangement.
- opdateret bestyrelsens forretningsorden.
- opdateret retningslinjer for optagelse af børn.
- arbejdet internt i bestyrelsen på at blive bedre til at uddelegere opgaver og beslutninger.
- og meget mere...

Økonomi og Budget:

I december vedtog bestyrelsen budget for 2016, hvilket betød en skolepengestigning på 40 kr./mdr./elev, samt en madpengestigning på 10 kr./mdr./elev. En samlet stigning i skolepengene der ca. rammer den almindelige inflation.

Statstilskuddet, som er beregnet ud fra det tilskud, der gives til folkeskolerne, er fra 2011 til 2014 faldet fra 75 til 71 % - det hedder "*koblingsprocenten*". Derudover falder tilskuddet i 2016 med 3,5 % pga. den lockout, der var i 2013. (tilskuddet beregnes ud fra statens tilskud til folkeskolerne 3 år tilbage).

Derfor har vi i lang tid været klar over, at det ville blive svært at få budget 2016 til at hænge sammen. Men ifm. vedtagelse af finansloven for 2016 blev koblingsprocenten, på initiativ fra Liberal Alliance, hævet fra 71 til 73 %. Det betyder, at statstilskuddet samlet ikke falder med 272.000 kr. i 2016, men "kun" med ca. 70.000 kr. Det var en stor lettelse, og det ville have været svært at lave et ansvarligt budget, hvis det ikke var sket.

Sammenlignelige skolars skolepenge

I forbindelse med budgetdebatten undersøgte vi skolepengenes størrelse på sammenlignelige lilleskoler i østjyllandsområdet. Vores konklusion er, at vi stadig er en forholdsvis billig lilleskole.

Inklusion af børn med behov for ekstra støtte

En af de andre udfordringer, vi har forholdt os sig til i forbindelse med budgettet, er inklusionsopgaven. Århus Kommune sparer på tilskuddet til elever med behov for støtte, og det har affødt centrale drøftelser om, hvordan vi som skole vil forholde os til børn med behov for ekstra støtte og hvor meget skolen kan/vil prioritere af ressourcer i den sammenhæng. En svær prioritering, vi også kommer til at arbejde med de næste år.

Børnetal

Der er lige nu 203 elever på Århus Friskole. Børnetallet har været stigende i mange år og har nu et leje, der ligger tæt på max i forhold til lokalernes størrelse. Den øverste ramme er 210 elever i alt med en intention om, at de store klasser har flest elever – fra 5 klasse og opefter. I praksis er det en stor og højt prioriteret opgave at tilstræbe det optimale elevtal i alle klasser samtidig med, at de skal fungere godt. Marie, Merete og medarbejderne er i konstant dialog omkring, hvor mange børn, der skal/kan være i hver klasse. Vi har i 2016 – 2019 budgetteret med 202 elever (gennemsnitlig 20,2 i hver klasse).

De kommende år

Fra 2017 – 19 falder tilskuddet til SFO med ca. 300.000 kr. Det sker, fordi udgifterne til SFO i forbindelse med indførelse af folkeskolereformen falder, og vores tilskud til SFO beregnes ud fra tilskuddet til folkeskolens SFO. Det vil give os udfordringer i de kommende års budgetlægninger.

Frem til 2019 afskriver skolen desuden store beløb på bl.a. inventar til Naturstationen, derfor sidder vi lidt hårdere i det frem til 2019. Så vi skal ikke regne med store budgetoverskud de næste år.

Men skolens økonomi er generelt sund og jer ser fortrøstningsfuldt og med glæde frem til det kommende års bestyrelsesarbejde.

Bygge- og vedligeholdelsesudvalgets beretning

Af Ole Juel (Formand for Bovu)

Bygge- og Vedligeholdelsesudvalget har i dette år organisatorisk styrket forbindelsen til skolens hverdag ved at Svend pedel, Ole lærer samt Marie skoleleder er indtrådt i

udvalgets arbejde, og ved at Ole og Svend har overtaget planlægning af forældrearbejdsdage m.m.

Forsøgsvist er der efter sommerferien ændret på organiseringen af forældrearbejdsdagene. Der har som noget nyt været 6 af disse at vælge imellem i år. Alle med max 50 deltagere og i øvrigt med tilmelding gennem et doodle system. Denne mere overskuelige størrelse af deltagere og opgaver har gjort det let at planlægge, indkøbe og skaffe værktøj til samt at lede arbejdet for Svend og Ole.

Endnu en organisatorisk forandring prøves af i foråret med overgivelse af afgrænsede og Bovu prioriterede projekter til forældregrupper, der kan udføres på andre tidspunkter end arbejdsdagene. Det kunne eksempelvis være en fåtallig forældregruppe, der påtager sig at lave et nyt stråtag til afrikanerhytten inden efterårsferien - i stedet for at deltage på en af de 6 arbejdsdage.

Arbejdet i Bovu i dette skoleår har foruden almindelig vedligeholdelse haft overskriften at færdiggøre byggeriet af Naturstationen og alle de forhold dette byggeri har spillet ind på ude som inde. Der har været mange opfølgninger, møder og forhandlinger med de håndværkerfirmaer, der overtog sidste del af byggeriet efter hovedentreprenørens konkurs.

Naturstationen er i brug med ibrugtagningsattest, og selv mindre vigtige forhold i bygningen er nu tæt på helt færdige. Lege- og undervisningsområderne rundt om Naturstationen bliver så sidste trin over de kommende år. Legeområder er nedenfor Naturstationen og undervisning er ovenfor.

Skolegården er af flere omgange blevet asfalteret. Runde bænke med træer i midten er på vej inden sommerferien.

Fodboldbanen er blevet alvorligt beskadiget af udkørsel af ler fra udgravningen under Naturstationen. Det har gjort banen endnu mere våd, end den altid har været. Nu er den således tæt på ubrugelig hele året rundt. Gennemgående dræning mm. sættes derfor i værk snarest. Banen vil forhåbentligt kunne bruges efter sommerferien.

Multibanen er blevet bygget ved egne kræfter og af en stor del genbrugsmaterialer i månederne før, under og efter sommerferien. Den er i brug uafbrudt, hvilket også delvist skyldes, at fodboldbanen lige nu er umådeligt ringe. Ungerne er glade for multibanen, men naboerne er belastede af støj fra banen det meste af døgnet, også i weekender og ferier. En kombination af højere bander på nabosiden, samt et spindelvævsagtigt låsningssystem med knæhøj wire over hele banen skal muliggøre indførelse af åbnings og lukketider for banen, der bliver overholdt.

Bovu har siden december været uden Knold, der trak sig som udvalgsformand efter en stor indsats igennem en meget aktiv årrække. I den årrække er der blandt andet blevet bygget et nyt musiklokale, foretaget en indendørs rokade mellem lillegul og rød gruppe, forberedt og påbegyndt et Naturstations byggeri og senest kæmpet for at få en ufærdig og håndværker-forladt Naturstation helt i mål efter konkurs hos hovedentreprenøren.

Næste år bliver Bovu arbejdet formentligt ganske anderledes. Tanken er kun at afholde en enkelt vedligeholdelses arbejdsdag med ret få deltagere i efteråret. Dette skyldes, at vi for 4. gang i skolens historie har påtaget os værtsskabet for lilleskolefestivalen. Den afholdes hos os i juni 2017. Lilleskolefestivalen er så omfattende et projekt, at ressourcerne fra forældrearbejdsdage i kommende skoleår i stedet reserveres til

forberedelser, afvikling og oprydning efter de 1000 gæsters 3 dages besøg i sidste skoleuge i kommende skoleår. Læs mere herom i en anden artikel i dette blad.

Hvad skal Århus Friskole være kendt for

Af Lykke Mose, næstformand i bestyrelsen

Som medlem i bestyrelsen er opgaven helt overordnet at sikre, at Århus Friskole er velfungerende og et attraktivt skolevalg i morgen og mange år frem. I dette indlæg vil jeg dele et perspektiv på noget af det, jeg synes, der gør skolen særlig attraktiv, og derfor også er noget af det, vi skal sikre i fremtiden.

En helt central opgave for skolen er at skabe læring (og lad os lige få afstemt at læring og trivsel er to stykker af samme alen: Børn der lærer, trives bedre og børn der trives, lærer bedre). Det er medarbejdernes evne til at skabe læring for børnene, jeg synes er beundringsværdig og værdifuld. Den kommer bl.a. til udtryk i arbejdet med animationsfilm, evalueringer på læsekursus og i leg med Nerf Guns i SFOen.

Lad os starte ved en mail, vi fik over intra: *"Hej Forældre. Som flere af jer ved, er det meget populært, at lege med Nerf guns."* Og så tænkte jeg straks *"Åhhhh... det er sikkert blevet for vildt, de kan jo også skyde ret hårdt, nu kommer der nogle regler om brug af Nerf guns..."*. Men så læste jeg videre: *"Det vil vi godt sætte lidt fokus på ved at lave en "krig" i salen på fredag (så husk jeres Nerf). Inden vi går i gang, vil jeg snakke med børnene omkring sikkerheden. De SKAL fremover have sikkerhedsbriller på, når de leger med deres våben. Sikkerhedsbriller, som de bruger, når det er nytårsaften."* Det er et fantastisk eksempel på, hvordan de voksne griber noget, mange børn er optaget af og skaber en ramme for dem, hvor de kan lege og lære.

For at lære noget kræver det, at man er i stand til at fastholde sin opmærksomhed på en given ting. I vores opvækst lærer vi at styre vores opmærksomhed og følge andres opmærksomhed, så vi kan få noget for sammen. Evnen til at rette sin opmærksomhed

mod andre og andet udvikles blandt andet, når vi oplever, at andre er villige til at følge vores opmærksomhed. Når det sker, lærer vi noget om det, vi var optaget af: Babyen, der gerne vil lege titte-bøh-leg lærer, at faren kommer igen, selvom han forsvinder bag tørklædet, og skoledrengen, der gerne vil spille kort, lærer at et es både kan gælde for 1 og 14. Udover, at vi lærer noget nyt om det, vi er optaget af, bliver vi også bedre til at styre vores opmærksomhed efter andres. En vital evne for at klare sig godt i livet. Det er selvsagt ret afgørende, at eleverne besidder den evne, hvis en lærer skal lykkes med at introducere gange og dividere for den samlede klasse.

Når andre følger ens opmærksomhed, indebærer det også ofte en grundlæggende anerkendelse af en som person, fordi den anden ser en, og forstår, hvad man er optaget af, hvad man tænker, og hvad man synes er betydningsfyldt. Oplevelsen af at blive anerkendt er afgørende for vores evne til at lære.

På Friskolen er der en stærk kultur for at gribe det, eleverne er optaget af, lade det få opmærksomhed, støtte op om det og bruge det som et afsæt til udvikling og læring. Det skinner igennem, når 0 kl. stolt kan synge deres egen sang til Høstival, og når der bygges på husene i Grumserup. Når en 8 kl. elev får en ide til at male et billede på væggen ved hjælp af en projektor. Og det skinner igennem, når forældre får en skriftlig evaluering af læsekurset i blå, hvor elevernes overvejelser omkring udbyttet af kurset bringes i citater. Da blå lavede animationsfilm, fortalte lærerne omhyggeligt om, at det hele blev bygget op omkring børnenes idéer. Min søn var i en drengegruppe, der lavede en film med titlen "Fodboldstarwars". Med den titel er det svært at så tvivl om, hvem forfatterne har været. Med afsæt i børnenes idéer formår lærerne at gøre børnene til forfattere, tegnere, instruktører og producenter.

Når undervisning har et overordnet mål for øje, og samtidig tager afsæt i børns og voksnes idéer, så de sammen skaber nye veje og måder at arbejde med stoffet på, er alle fag kreative fag. Så kan vi skyde betegnelsen af musik, billedkunst o. lign. som de "kreative fag" til hjørne, fordi den bygger på antagelsen om, at ligninger og uregelmæssige verber kun kan læres ved lærebogsundervisning. At gøre fag og aktiviteter kreative er noget af det medarbejderne på Århus Friskole er gode til. Jeg tror, at noget af det, der gør det muligt er, at medarbejderne har et stort råderum og vejen er kort til mange beslutninger. Det gør det nemt at gribe en idé, udvikle videre på den og sætte i værk. Man skal ikke først have beslutningen om at male en væg godkendt i en række udvalg. Der er altså også en kultur for, at medarbejderne kan følge deres opmærksomhed og interesse og udvikle med afsæt i den. Det er godt for store som små. Det er vigtigt, at vi alle (børn, forældre, medarbejdere, leder og bestyrelse) har blik og sprog for denne særlige evne til at følge børnene (og medarbejdernes) interesser og være kreative i arbejdet mod at indfri bestemte læringsmål. For det er en særlig kultur og evne, og der kan være flere forhold, der presser den kultur. Her er tre bud:

Der er en politisk tendens til at ville effektivisere læring ved at definere flere mål for læringen. Mål, vi også skal efterleve som friskole. Mål er rigtig vigtige. Men når der bliver mange, risikerer de at føre til, at medarbejderne sidder alene og planlægger, hvad der skal "hældes på af læring" for at "bringe eleverne i mål". Fordi det kræver større fagligt overblik og overskud at indfri de samme mål, hvis børnene er med til at udvikle undervisningen.

Samtidig kan det være sværere at differentiere undervisningen, der tager afsæt i elevernes interesser. Hvordan sikrer man, at den matematiske udregning af, hvordan en skaterrampe bygges, ikke kun foretages af de hurtige regnehjerner, men at alle bliver udfordret på eget niveau?

Endelig er der på skolen en praksis for at samarbejde på tværs og om en fælles opgave. En praksis, der ikke nødvendigvis altid tager afsæt i medarbejdernes umiddelbare individuelle interesser. Den praksis er nødvendig at sikre og udvikle: Hvis fx SFOens samarbejde med lille gul og blå skal udvikles, hvis samarbejdet med inklusionsteamet skal fungere ligegodt for alle medarbejdere, hvis årets aktiviteter ikke skal falde uhensigtsmæssigt sammen, så kræver det koordination på tværs. Og det indebærer, at

alle forpligter sig på fælles opgaver og aftaler – også når det ikke udspringer af ens egen interesse.

Måske er der nogle ting, der bedst læres ved at følge en lærebog og ved at terpe, og der er ganske givet også nogle fælles beslutninger og aftaler, der skal prioriteres på trods af, at de afgrænser den enkeltes mulighed for at følge sin interesse i en given sammenhæng. Det er der ikke noget i vejen med.

Mit ønske med dette indlæg er, at vi alle er opmærksomme på skolens særlige kultur for at skabe læring med afsæt i børneres opmærksomhed og ideer, og at vi forholder os til, hvad vi som forældre kan gøre for at støtte op om denne kultur. At medarbejdere og leder forholder sig til, hvordan de udvikler og sikrer den. Og sidst at bestyrelsen har for øje, hvordan de overordnede beslutninger, der træffes, kan skabe rammer, der sikrer og understøtter kulturen.

Friskolen omtales tit som lilleskolen med musik og mange traditioner, fokus på fællesskabet og en skole, hvor børnene skal være glade, mens de går i skole. Det er også en skole med en stærk kultur for at gribe det, børnene er optaget af, lade det få opmærksomhed og bruge det som et afsæt til læring. Vi skal pleje, udvikle og sikre den kultur. Og vi må også gerne promovere os med den. For den er guld værd.

Reunion til Fastelavn af klassen, der er legestoresøskende til årets 9.klasse

August 2015 – klar til et nyt skoleår

Besøg af teatertrup, der laver udendørs forestilling for hele skolen

